«بوزانتیون»
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته . صاحب امتیاز ومدیر مسئولی
بوزانت کچیان
مطبعه ... باب عالی جاده‌سی ... ۳۸ ...
دائرهٔ مخصوصه ده در

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Տարեկան 7 Ոսկի. վեցամսեայ 3 1/2, եռամսեայ 2։ Արտասահման 40 ֆր. վեցամսեայ 20, եռամսեայ 10։ Թղթատարի ծախք ...

ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ — ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ
Ի դիմայ Թերթին կ'ստորագրէ մի միայն
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆԸ
Առ որ կ'ուղղուին ամէն գրութիւնք

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab Aali Djaddéssi, No. 38.
CONSTANTINOPLE

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 267 | Կ. ՊՈԼԻՍ, ՇԱԲԱԹ, 1897 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 13/25 | 28 ՌԷՊԻ ԻՒԼ ԱԽԸՐ 1315 | 13 ԷՅԼՈՒԼ 1313 | Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 267

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՔ

ԼԵԶՈՒԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Թէպէտ Հայր իրաւունք ունի գիտնալ թէ մեր ամենօրեայ խօսակցութեան մէջ ամէնքս ալ մաքուր աշխարհաբար չենք խօսիր, ու մանաւանդ մեր գաւառականներ շատ ետ մնացած են այս մասին, բայց ասկէ չի հետեւիր թէ արդի հայ լեզուն զգալի յառաջդիմութիւն ըրած չէ վերջին մ'ի վեր։ Այս յառաջդիմութիւնը, ինչպէս յիշեցուցինք արդէն, հաստատուած է փոխակագրական իրողութիւններու վրայ, կամ այնպիսի պարագաներու վրայ զորս ամէն ոք իր հաւլոյն կրնայ ստուգել. այն է՝ հայերէն թերթերու, հանդէսներու և գիրքերու աւելի շատ թուով կարդացուելուն վրայ. հայերէն թերթերուն աւելի կոկիկ, աւելի մաքուր աշխարհաբարով մը գրուելուն վրայ. շուկայի մարդոց բերնին մէջ հայերէն աւելի յաճախ գործածուելուն վրայ. գաւառներէն աւելի բազմաթիւ և աւելի աղէկ գրուած թղթակցութիւններ գալուն վրայ, են. Չենք պնդեր թէ եղած յառաջդիմութիւնն հսկայաքայլ է. չենք ալ ըսեր թէ մեր գրողներուն կրթութիւնը քսան-երեսուն տարիէ ի վեր եղած է ինչ որ պէտք էր ըլլար. ընդհակառակն. Բայց և այնպէս, վերեւ նշանակուած իրողութիւններ պարակայս չեն վրիպեր։

Քսան տարի առաջ, Կեսարիոյ հայերը Մ...-ն միայն կ'կարդային։ Այսօր, գոնէ 20 օրինակ հայերէն օրաթերթ կ'երթայ և 40 ի չափ հանդէս, թէև բնակիչները պակսած են քսան տարիէ ի վեր, գաղթականութեան, պանդխտութեան և յարակից պատճառներով, և հակառակ տնտեսական ու դրամական տագնապներուն։ Նմանապէս, Պրուսայի Հայերը, ուր 20 տարի առաջ հայերէն լեզուն մեռած կ'ըսուէր, և հայերէն թերթ կարծենք միայն առաջնորդարանը կ'ընդունէր։ մինչ այսօր 40է աւելի հայերէն օրաթերթ կ'կարդացուին հոն, հանդէսներէ զատ։ Ցածուին 10 տարի առաջ երկու կամ երեք հայերէն թերթ կ'երեւէին Ադրիանուպոլսոյ մէջ, ուր այժմ ամէն օր 30-40 հայերէն օրաթերթ կ'երթան։ Նմանապէս Էնկիւրիի Հայոց մէջ, ուր այժմ գոնէ 25 հատ հայերէն թերթ կ'ընդունին ամէն օր, մինչ տասն տարի առաջ երկու կամ երեք հայերէն թերթ միայն կ'կարդացուէին հոն. եւ այլն։ Այսպէս քաղաքի մէջ հայերէն ընթերցասիրութեան այս յառաջդիմութեան ապացոյցներ աւելնալուն չի կրնար վերագրուիլ, այլ ազգային լեզուին ... Պոլսոյ մէջ եղածին գալով, գաւառներու մէջ ալ մէկ թերթը գոնէ տասն ձեռք կ'անցնի (*)

Եւ յետոյ, 25-30 տարի առաջուան հայերէն թերթերը կարծած ցուց մը կրնա՞յ տրամալ թէ աշխարհաբարն այսօր աւելի անխառն կը գրուի ազգային թերթերուն և հանդէսներուն մէջ։ Նախորդ սերունդին օրով, աշխարհաբարը մաքուր գրել ուզողներ գրաբար ձեւեր շատ կ'գործածէին, և ժողովրդական լեզուով գրել փորձողներ թրքաբանութեան կ'դիմէին։ Կենդանի լեզուի պահանջներուն ու կանոններուն աւելի սերտ ծանօթութեան մը վերագրելի չէ՞ նոյն երկու ծայրայեղութեանց միջեւ բանաւոր ուղղութեան մը բռնուած ըլլալը։

Շուկայի մարդոց լեզուն, մեր հայրերուն օրով, պարզապէս թուրքերէն էր։ Գործի մարդ ըլլալուն նշանակն էր արդէն թուրքերէն խօսիլ, ինչպէս յետոյ եղան ջէնթէլներ որք ուսումնական ըլլալու նշանակ համարեցին խեցեկ գաղղիերէն մը խօսիլ։ Հայերէն խօսիլը պատուաւոր, ... վարմունք կ'համարուէր։ Այսօր մեր շուկայի մարդիկ առտուն կանուխ Սաադէթ և Իգտամ կարդալու չափ քաջ գիտեն թուրքերէնը. բայց իրարու հետ իրենց լեզուով խօսիլ կարենալու չափ ալ տեղեակ են իրենց ընտանեկան լեզուին, իրենց կարդացած հայերէն թերթերուն լեզուին։

Բացէք 30-40 տարի առաջուան Մ...ները, և փնտռեցէք գաւառներէն գրուած շնորհքով գրութիւններ։ Որչափ ցանցառ, որչափ աղքատ, նոյն իսկ խմբագրին կողմէ սրբագրուելէ ետքը։ Բայց մեք ապա ունեցանք գաւառային գրողներու համակրելի և բաւական բազմանդամ դասակարգ մը, յորում ամանք առաջնակարգ գրողի աստիճան բարձրացան, արեւմտեան հայերէնը գրելով շատ յղկեալ և ջղուտ ոճով մը, որուն մէկ մասնաւոր հրապոյրն է գաւառային հայեցի բնիկ բառերու, ձեւերու և յատկաբանութիւններու համեղ խառնուրդը։ Լրագրոյս թղթակցութեանց կամ Գաւառային Ծրագրի բաժնին մէջ մեք բախտ ունինք տպելու գրութիւններ մանաւանդ Խարբերդէ, Երզնկայէ, Բաղէշէ, Մուշէ, Կեսարիէ, Եդեսիայէ, Մարաշէ, Տրապիզոնէ, Պարտիզակէ, Ատաբազարէ, Ադրիանուպոլսէ, Ռոտոսթոյէ, և ուրիշ տեղերէ, որք լեզուի յղկութեամբ ու վայելչութեամբ, գաղափարաց հաստատութեամբ և ծանօթութեանց զանազանութեամբ, պարզապէս նախանձելի են նախորդ սերունդին լրագրութեան մէջ։

Եւ միթէ վե՞րջ յառաջդիմութիւն մ'է որ մեր ամենօրեայ խօսակցութեան լեզուին մէջ օտար բառեր կ'խառնենք. Երկրին լեզուն բնական է որ իր ազդեցութիւնը ընէ միւս լեզուներու վրայ։ Յունաց ամենօրեայ լեզուն, որոց մաքուր խօսելու նախանձախնդրութեան վրայ կ'ազգանանք, կարծուածին չափ անխառն չէ։ Բրդաշատ տեղեր Հայոց բերնին մէջ քրդերէն բառեր կ'լսենք, ինչպէս Եպիրոսի Յունաց բերնին մէջ ալպաներէն բառեր։ Տեղեր ալ կան ուր ասորիներու կամ քիւրդերու բերնին մէջ հայերէն բառերու դաւաղում մը կ'լսուի։ Բայց քանի որ երկրին տիրող լեզուն դարերէ ի վեր թուրքերէն է, տգիտութեան հետեւանք չէ այլ բնական բերումն է որ Հայոց լեզուին վրայ խորունկ հետքեր թողած ըլլայ թուրքերէնը։ Քանի որ այս ազդեցութիւն սերունդներէ ի վեր մուտ գտեր է մեր ընտանեկան լեզուին մէջ, ժամանակի կ'կարօտի որ մեր տղոց բերնէն հարազատ հայ բառեր միայն լսենք։ Անհատական ջանքով, այս կամ այն ընտանիք կրնայ վարժուիլ զուտ հայերէն բառեր միայն գործածելու. բայց ատիկա յառաջ ճիգով մը պիտի ըլլայ, ոչ թէ բնական բերմունքով, ինչպէս բնական բերմունքով մաքուր հայերէն կ'խօսին որուն բանը գործը Հայու հետ է, և հայերէն գրել ու հայերէն խօսիլ կ'պարտաւորուի։ Մեր տղաք, նոյն իսկ չափահասներ, կ'գործածեն թուրքերէն բառեր, թէև քաջ գիտեն հայերէնը։ Երբեք հոյին տաճկերէնը չի գործածեր, ոչ ալ ... բայց ... կ'ըսեն և ..., թէև գիտեն ... Արդեօք հնչման դիւրութեա՞ն համար է։ Ո՞վ գիտէ։ Ժողովրդական լեզուն իր գաղտնիքներն ունի, զորս գրչի արհամարհոտ հարուածով մը մէկդի ընել գիտական չի թուիր մեզ։ Սկովտացիներուն, Կալլեսցիներուն և Իռլանտացիներուն կեղտերէն բարբառներուն մէջ շատ աւելի անգլիերէն կայ քան Թուրքիոյ Հայոց հայերէնին մէջ տաճկերէն։ Բայց մինչ այս կեղտերէն բարբառք տարուէ տարի տեղի տալու վրայ են, հայերէնն այնքան աւելի մշակուելու և զարգանալու ընդունակ կ'թուի մեզ, որքան զայն խօսողները միայն այս երկրի մէջ որ բնավայրն է իրենց, և ուր աւելի հաւանական է զի պահպանեն իրենց ցեղային այս եւ միւս յատկանիշեր, քան ուրիշ ո և է օտար միջավայրի մէջ։ Որչափ, ուրեմն, յուսահատ ըլլանք ուրիշ նկատումներով, լեզուի մասին իրական յառաջդիմութիւն մը հաստատելու պատճառներ ունինք, կ'կարծենք։

(*) Երէկ միջօրէէն եկողն հայ վաճառական մը կ'գանուէինք։ Որ ինձ բերաւ հայաթերթ մը ձգեց։ Վաճառական տէրը թերթը ձեռքն առնելուն ժամանակ չունեցած, դիմացի հայ-բողոքական խանութպան մը եկաւ առաւ կարդալու։ Բիչ մը ետքը Վանեցի վաճառական մը գալով, թերթն առաւ։ Դիմացէն բերին։ Երբ մեկնեցանք, խանութին ալ կողմի Ակնցին կարդալու վրայ էր զայն։ Ո՞վ գիտէ, մինչեւ 24 ժամ քանի ձեռք (ու քանի գաւառներէ) պիտի անցնէր։ Եւ այս ... ո՛չ մին ... ամսական վարձք կ'վճարէ ... Այսպէս կեանք ... չէ՞...

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿՆ Ի ԳԱՒԱՌՍ

ԱՌԵՒԱՆԳՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ԱՂՋԿԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿՌԻՒՆԵՐ

Հայաթերթիդ 199 թիւին մէջ պատմելով Երզնկայի Մեղուցիկ գիւղի նոր տասին, ... աշխատակիցներու՝ ուսումնասիրել այս խնդիր թէ «ինչո՞ւ համար գաւառաց մէջ յաճախ կ'պատահին այնպիսի դէպքեր, մինչ Պոլսոյ մէջ բնաւ չի լսուիր որ աղջիկներու համար այնպիսի ... կռիւներ պատահին ընտանիքներու կամ հետամուտներու միջեւ, եւայլն»։ Ընկերաբանական այս երեւոյթ թէև ունի զանազան պատճառներ, սակայն ըստ մեզ գլխաւորները կարելի է ամփոփել հետեւեալ տեսութեանց մէջ.—

Ա. Գաւառներու մէջ ընտանեկան կեանքը շատ քիչ փոփոխութեան ենթարկուած է ... նահապետական դարերու պարզութեան բաղդատմամբ. այնպէս որ մանաւանդ գիւղերու մէջ, ուր դաստիարակութիւն և ուսումն իրենց բացակայութեամբ կ'փայլին, աղջիկ զաւակն ինքնուրոյն, ... կամք չունի և իր ծնողաց հլու կամակատարն է ընդհանրապէս. մինչ Կ. Պոլսոյ մէջ աղջիկն իր յատուկ ... տէրն է եւ ազատ է համարձակ և առանց մտահոգութեան իր բացորոշ կամքն յայտնել մանաւանդ ամուսնական խնդրոց մէջ։ Մեր ընտանեկան բարքերու բնական եղած ամօթխածութեան հետեւանօք գիւղերու մէջ մանաւանդ անպատեհ եւ անպատշաճ կ'համարուի որ աղջիկն իր ծնողաց բացարձակ կամքին առջեւ ունենայ նաեւ իր որոշ եւ յատուկ կամքը, զոր համարձակութեամբ յայտնելու և պաշտպանելու համար բաւական զօրաւոր նկարագիր և անյողդողդ ու գիտցողական քաջութիւն ունենալ պէտք է։ Բաղաքակրթեալ կեդրոններու մէջ՝ որպէս և ի մայրաքաղաքիդ՝ քաղաքակրթութեան բազմաթիւ բարեաց հետ մուտ գտած և ընդունուած է նաեւ անհատին ազատութեան նուիրական սկզբունքը, մինչ կէս քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ սահմանափակուած է այդ սկզբունքը, այնպէս որ աղջիկը նկատուած է ընդհանրապէս մի բացարձակ էակ որ պարտի զոհել գրեթէ միշտ իր կամքն, իր ազատութիւնն իր ծնողաց կամքին եւ եսասիրութեան ու շատ անգամ ալ շահախնդրական նկատումներուն, որք այնքան յատակօրէն անգամ մի եւս ի վեր երեւցան Պրզզափանեան Մարիամի ծնողաց առաջին և վերջին արարմանց եւ ընթացից մէջ, որոց մանրամասնութիւնք արդէն նախապէս ամիսներ առաջ հրատարակուեցան Բիւզանդիոնի մէջ։ Այս ծնողք դարձեալ իրենց ... վերջին յաղթանակը տարին վերջերս, իրենց աղջիկն յաջողելով անոր նախկին և բացորոշ կամաց հակառակ հրաժարեցնելու իր սիրականէն և տալու մի հարուստ երիտասարդի, առ այս կարելի եղած միջոցներն ի գործ դնելով՝ գործակցութեամբ շահախնդիր մի քանի անձանց։

Բ. Գաւառներու մէջ Պրզզափանեան Մարիամի և նմանեաց ամուսնութեան այսօրինակ ցաւալի պարագաներն ու վախճանը ծնունդ են յաճախ զուտ զզուելի եւ գձուձ շահադիտութեանց, զի՛ ինչպէս երբեմն գրած էր այս մասին ձեր Թղթակիցն՝ եթէ Մարիամի ծնողքը չունենային 7-8 սոմարի չափ հողային հարստութիւն, ոչ եւս, կարծեմ, բայց ի իր սիրական Մովսէսէն՝ որուն սիրահարած էր ինքն աղջիկը՝ պիտի ըլլար թեկնածու կամ հետամուտ զայն առնելու։ Որովհետեւ Մարիամ ֆիզիքական կամ բարոյական ո եւ է առաւելութեամբ օժտուած աղջիկ մը չէր և իր վերջին թեկնածու Բորմուսեան Նիկողոս այդ անգոյ առաւելութեանց համար չէր անշուշտ որ իրեն կողակից ընտրեց զայն, այլ մի միայն Մարիամի՝ իր ծնողաց միամօր դուստրն և հետեւաբար անոնց հողային հարստութեան օրինաւոր ժառանգորդն ըլլալուն համար։ Դարձեալ այլ եւ այլ ընտանեաց իրարու ձեռքէ աղջիկները խլելու և այս աթիւ մինչեւ իսկ անկանոնութիւններէ և բռնութիւններէ չխորշելու պարագան՝ որ կարծուածին չափ յաճախադէպ չէ գոնէ մեր գաւառին մէջ՝ վերագրելի է ոչ թէ աղջիկներու սակաւութիւն լինելուն՝ բաղդատմամբ մանչերու թուոյն, զի մեր գաւառին մէջ ալ երիտասարդաց ամուսնութիւնք նուազելու վրայ են տնտեսական տագնապի եւ այլ պարագաներու բերմամբ, որով եւ բազմաթիւ աղջկունք մնացած են և կ'մնան անամուսին, այլ որովհետեւ գաւառացի երիտասարդին առաջին եւ գլխաւոր հոգն ու մտածումն է նիւթական ապրուստի ապահովութիւնը, վասն զի քիչ են ի գաւառս ընդհանրապէս շահաբեր կամ բազմաշահ գործեր և արուեստներ, որով հացի խնդիրն առաջնակարգ կարեւորութիւն ստացած ըլլալով, բարոյական և մտաւորական ընտիր ձիրքերու և բարեմասնութեանց նկատառութիւնն երկրորդական եւ երրորդական է դարձած, մինչ Կ. Պոլսոյ եւ այլ քաղաքակրթեալ կեդրոններու մէջ առաջնութիւնը տրուած կ'կարծենք բարոյական եւ մտաւորական յատկութեանց քան նիւթական ճոխութեան եւ բարեկեցիկ հանգամանաց։ Բաղաքակրթեալ երկիրներու մէջ աղջկան եւ երիտասարդին զիրար առնելու համաձայն հաւանութիւնն է որ մեծ կշիռ ունի եւ ամէն նկատումէ վեր ու նուիրական է, մինչ գաւառներու մէջ ընդհանրապէս այդ կէտ նուազ կարեւոր է երբ մանաւանդ աղջիկն հարուստի զաւակ է և մեծափարթամ ընտանեաց կ'պատկանի, հոգ չէ թէ զուրկ ըլլայ նա մտաւոր զարգացումէ և բարոյական ընտիր յատկութիւններէ։ Ծնողք ամէն կերպ ճիգ կ'թափին եւ միջոցներ կ'խորհին այդ տեսակ ամուսնութիւն մը յաջողցնելու եւ եթէ չյաջողին, յոյժ անբախտ կ'համարին ինքզինքնին, մինչեւ թէ՝ բնական եւ թէ ընկերային իմաստով օրինօք նահապետական վաղեմի պարուց մէջ անգամ հաստատուած եւ ընդունուած էր աղջկան եւ երիտասարդին բացորոշ կամաց եւ հաւանութեան հարկաւորութիւնն եւ յայտարարութիւնն, ինչպէս՝ օրինակի համար՝ Իսահակայ եւ Ռեբեկայի նշանախօսութեան պարագային մէջ՝ վերջինոյն ծնողք առանց նախապէս իրենց զաւակին հաւանութիւնն առնելու, չուզեցին խօսք տալ Աբրահամու ծառային՝ Եղիազարի։

Գ. Գաւառներու մէջ՝ ուր ժողովրդեան մեծ մասին զբաղումն է հողագործութիւն, մանաւանդ ի գիւղօրայս՝ կ'փնտռուի որ աղջիկն ըլլայ աշխատասէր, առողջ եւ չարքաշ, որպէս զի կարող ըլլայ օգնական եւ ընկեր ըլլալ իր ամուսնոյն՝ սորա դաշտային չարաչար եւ տաժանելի աշխատութեանց եւ վաստակոց մէջ. իսկ ի քաղաքս՝ համեստաբարոյ յնրգնիս՝ ... տնտեսագործութեան եւ այլ ձեռագործ արհեստներու մէջ յառաջադէմ աղջկունք են որ առաւելապէս թեկնածուներ գտնելու կ'յաջողին միջին եւ աղքատ դասակարգի ժողովրդեան մէջ։ Այս թեկնածուք ընդհանրապէս միեւնոյն տնտեսական կամ նիւթական հայեցակէտէ դատելով մանաւանդ կ'ջանան ընտրել իրենց ապագայ ամուսինը, քան կէտ նպատակի ունենալով աղջկան սրտի եւ մտաց կրթութիւնն եւ բարոյական ընտիր բարեմասնութիւնքը։ Սակայն եւ այնպէս բացառութիւններ ունի ընկերաբանական այս երեւոյթ մեր քաղաքին մէջ, զի հոս գրեթէ քառորդ դարէ ի վեր քիչ թէ շատ զարգացեալ երիտասարդութիւն մ'ունինք որ կ'ձգտի նախընտրել բարոյական եւ մտաւոր բարեմասնութիւններ՝ քան նիւթական ճոխութիւնը։ Հոս քանի մը տարիներ առաջ մանչուն ծնողք ստիպեալ էին վճարել աղջկան ծնողաց որոշեալ գումար մը ... անուանց տակ. բայց յորմէ հետէ չամուսնացող երիտասարդաց թիւը շատցաւ եւ շատ աղջիկներ ստիպուեցան մնալ իրենց հօր տունը, ... գրութիւնը վերցաւ ... տակաւ։ Սակայն մերձակայ Կամախ գաւառակին մէջ սոյն գրութիւն կ'շարունակէ միեւնոյն եղանակաւ, հոն մանչերը շատ կանուխ կ'ամուսնացուին, որով եւ հարսնցու աղջիկներ սակաւութիւն լինելուն՝ մանչուն ծնողք ստիպուած են բաւական մեծակակ գումար մը տալ աղջկան ծնողաց եւ այսպէս հարսնացնել իրենց զաւակին։ Տնտեսական տագնապէն ի վեր է որ սկսան թէ՛ հոս եւ թէ այլուր երկու կողմերն ալ այս դրամական հաշիւներն առ ոչինչ գրել եւ ամուսնացնել իրենց զաւակներն՝ աղքատութեան կամ հարստութեան մէջ մեծ խտիր մը չդնելով կամ մանաւանդ դնելու պէտքն անկարեւոր համարելով։

Արդ, տէր խմբագիր, ամուսնութեանց մասին գաւառական բարքերու սոյն համառօտ ուրուագիծն հանելէ յետոյ կ'կարծենք թէ որպէս մեզ՝ նոյնպէս և ամէն ողջամիտ անձանց համար յանձնարարելի պէտք է ըլլան անշուշտ այն բարքերն որ գիտեն յարգել խղճի եւ կամաց ազատութիւնն երկու կողման, այն է թէ՛ երիտասարդին եւ թէ աղջկան համար միանգամայն. եւ սրտի ու մտաց անկապտելի ... ձիրքերն ու բարեմասնութիւնները նախամեծար կ'համարին ֆիզիքական եւ նիւթական եղծանելի եւ յարափոփոխ առաւելութիւններէ։ Երկու կողմանց համար ըսինք, զի երբեմն թէեւ յոյժ հազուադէպ՝ պատահած է որ երիտասարդն առնել չէ ուզած աղջիկը, սակայն երիտասարդին կամաց հակառակ գրեթէ բռնի՝ աղջիկը պսակել տրուած է անոր հետ. որոյ մէկ օրինակը կ'յիշեն անշուշտ ընթերցողք Բիւզանդիոնի 160 թուով հրատարակուած Երզնկայի Մահմուտցիք գիւղացի Սուքիասեան Անդրէաս անուն երիտասարդին հետ պսակել տրուած Կ. Պոլսոյ Խասգիւղէն Փափազեան Արուսեակ անուն օրիորդին ամուսնութեան մէջ, որոյ եղերերգական պատմութիւնն ու վախճանը ծանօթ են շատերու։

Որովհետեւ խնդիրն ամուսնական այլ եւ այլ դէպքերու պատճառաց ուսումնասիրութեան վրայ է, հոս համառօտիւ յիշենք նաեւ որ ծնողաց կանխաւ իրենց զաւակաց կամքը չհարցնելուն կամ աւելի ճիշտը յարգել չուզելուն իբր մի անհաճոյ եւ անպատեհ հետեւանք, աղջիկ առեւանգելու նման գոնէ մեր ազգին մէջ ցարդ հազուադէպ և նորօրինակ մի դէպք ալ պատահեցաւ անցեալները քաղաքիս մէջ։ Պ. Մ. անուն մարդու մը աղջիկն Յունիս 28ին իր ծնողքէն գաղտնի կ'փախչի իր սիրած երիտասարդին հետ քաղաքէս երկու ժամ հեռի մի գիւղ. ծնողք մէկ-երկու օր իրենց աղջիկը կ'փնտռեն, բայց չեն գտներ։ Ի վերջոյ կ'իմացուի ո՛ւր ըլլալն և քաղաք բերուելով Առաջնորդարանի մէջ պսակագրութիւնը կ'կատարուի։ Զարմանալի եւ նորօրինակ մի երեւոյթ ալ՝ հակառակ ազգային-եկեղեցական օրինաց և սովորութեան՝ Առաջնորդարանի մէջ վերջերս ... կրօն. Ժողովոյ օրով կատարուած պսակագրութեան արարողութիւններն են. մինչդեռ դարսօր գաւառներու մէջ ընդհանրապէս եւ ի մասնաւորի յԵրզնկա՝ անսովոր եւ գայթակղեցուցիչ մի բան համարուած է եկեղեցիէ զատ՝ տան կամ Առաջնորդարանի մէջ պսակ կատարել. անոր համար մանաւանդ որ քաղաքիս Առաջնորդարանին եւ եկեղեցեաց մէջ եղած հեռաւորութիւնն հազիւ քանի մը քայլ է, և եկեղեցեաց մին ալ կից կ'համարուի Առաջնորդարանին։ Թէ՛ Պրզզափանեան Մարիամի եւ թէ այս վերջնոյն պսակագրութիւնը կատարուեցաւ Առաջնորդարանի մէջ՝ և պսակողն եղած դարձեալ Կրօն. Ժողովոյ մի քա. ի Հայրք։ Մ. ԹՈՐՈՍԵԱՆՑ

Երզնկա.

ՄԱՏԵՆԱԽՕՍԱԿԱՆ

ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՇՆԱԳՐԱՑ ՕՍՄ. ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ.— Դաշնագիրք, Պայմանագիրք, կարգադրութիւնք, յայտարարութիւնք, որոշմնագիրք, առեւտրութիւնք, Ֆէրմանք, Պէրաթք, վկայագիրք, Թուրքիոյ արտաքին միջազգային իրաւանց վերաբերեալ ուրիշ պաշտօնագրեր, հաւաքեալ եւ հրատարակեալ ի Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեանէ, Օրէնսգէտ-Խորհրդական Բ. Դրան։ Գործ բազմահատոր. իւրաքանչիւրը 400 երեսով, քառածալ։

Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդական Վսեմ. Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեանի հրատարակած այս կարեւոր երկասիրութեան Ա. հատորը լոյս տեսած է եւ կ'վաճառուի ի Բարիզ Ֆ. Բիշոնի գրատունն, ի Լայբցիկ, ի Նէօշաթէլ։

Այսպիսի երկասիրութեան մը օգտակարութիւնը դիւրահասկնալի է։ Անհրաժեշտ է պետական մարդոց, դիւանագէտին, պատմագէտին, կամ հրապարակագրին։ Թէսթայի անուանական հաւաքածոյէն զատ, այսպիսի լիակատար գործ մը ցարդ կ'պակսէր Թուրքիոյ մասին։ Ուրիշ տէրութեանց համար ալ նմանօրինակ երկասիրութիւններ կան. օրինակի համար, Պլէրքի գործը՝ Ֆրանսայի համար, Նէօյմանին Աւստրիոյ համար, Հէրթսլէթին Անգլիոյ, և Ֆ. Մարթէնսինը Ռուսիոյ համար։ Կարեւոր էր այսպիսի լիակատար հաւաքածոյ մը պատրաստել այն պաշտօնագրոց, որք կ'ծառայեն իբրեւ հիմունք Օսմ. Տէրութեան շահուց վերաբերեալ միջազգային իրաւանց խնդիրները։ Այս տեսակէտէ երկասիրութեան պատրաստութիւնն առաջին նայուածքով կարծուածէն աւելի դժուարին է։ Արդարեւ, բաց ի այն դժուարութենէն որուն կ'հանդիպի հեղինակը դիւանագիտական բոլոր պաշտօնագրերը ձեռք բերելու մասին, այսպէս կարեւոր ուրիշ դժուարութիւն մ'ալ կ'կայանայ այդ դաշնագրաց թուրք, լատին եւ իտալերէն բնագրներն ճիշտ իմաստը տալու մէջ։ Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան լիակատար լուծում մը տուած է այս կարեւոր խնդրոյն։ Տասնամեայ անդուլ աշխատութեամբ մը, Օսմ. Կայսրութեան քաղաքական ու դիւանագիտական գործին վերաբերեալ բոլոր պաշտօնագրերն հաւաքելէ յետոյ, զանոնք դասաւորած է ժամանակագրական կարգաւ, կատարեալ հմտութեամբ, ուստի իր երկասիրութիւն թոյլ կուտայ դիւրաւ հետեւիլ դէպքերու պատմական ու բանաւոր ընթացքին, այնպէս որ այս պաշտօնագրոց դասաւորութիւնը եւ կարգաւորութիւնք միայն ճշգրիտ ծանօթութիւնը կուտան քաղաքական դիպաց, որով եւ կարելի կ'ըլլայ վերլուծել զանոնք, համադրել և հետեւութիւն հանել։

Ամբողջ երկասիրութիւնը 10 հատորէն պիտի բաղկանայ, իւրաքանչիւրը 400 երեսով։ Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան, այս ընդարձակ գործն հրատարակելով, իրական ծառայու-

թիւն մը կ'մատուցանէ քաղաքական ու գրական աշխարհին։ Վեհ. Սուլթանն, որուն մատուցուած է յիշեալ երկասիրութիւնը, յոյժ գոհ մնացած է անկէ, եւ ի նշան այս գոհունակութեան ու յարգանաց զոր կ'բարեհաճի ցոյց տալ հեղինակին, շնորհած է անոր Ա. կարգի Մեճիտիյէ պատուանշան։ Վեհապետը, բաց աստի, հրամայած է Թուրքերէնի թարգմանել տալ ամբողջ գործը։

ԻՆՉԸ՞Ր Կ'ԱՆՑՆԻՆ Կ'ԴԱՌՆԱՆ ԳՈՒՄ-ԳԱԲՈՒԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ ՄԷՋ

Բիւզանդիոնի ԲՇ. աւուր խմբագրականաւ չորից Թաղից Աղքատախնամի գեղծման, կուսակցութեան մասին գրուածները պարտ կ'դնէին մեր վրայ անմիջապէս գալ ի հրապարակ պատշաճ բացատրութիւնները տալու, սակայն վախնալով զի մի գուցէ նուիրատու ազգայինք գայթակղելով հանգամանկութեան գործն անյաջող մնայ և այդու զրկանք ըլլայ աղքատաց, ինչպէս այդ հրատարակութենէն առաջ նոյնպէս եւ ցարդ նախամեծար համարեցինք լռութիւնն. այժմ քանի որ Տնօրէն Խորհրդոյ մէկ մասը դեռ կ'յամառի չարունակել կուսակցական ոգին որոյ երեսէն ժողովոյ ժամերը վայրապար կ'անցին և համարձակած է պատասխանելու ելնել Բիւզանդիոնի մի իրաւացի գիտողութեան, ամէն պատասխանատուութիւն իրենց վրայ թողլով, կուգամք գէթ բժշկական խնդրոյ պատմութիւնն ընելով հաշիւ մը տալ հասարակութեան։

Աղքատախնամի անձուկ վիճակն և թաղին մէջ գտնուած բազմաթիւ բժշկաց մարդասիրական տրամադրութիւններն ի նկատի առնլով, Տնօրէն Խորհուրդը միաձայնութեամբ որոշեց ուրիշ քանի մը թաղերու նման «Սկզբամբ ընդունիլ գործադրութիւնը ձրի բժշկաց յետոյ դարմանելու Աղքատախնամի հիւանդները», եւ այս մասին բժշկաց հետ բանակցելու համար իր մէջէն յանձնաժողով մը կազմեց, որ իր մէջ աշխատութիւնը բաժնեց։ Առաջին անգամ Տքթ. Ճէվահիրճեանի դիմուած ըլլալ ատեն, լսեցինք իրմէ թէ Ազնիւ Տոքթորն արդէն Աղքատախնամի հիւանդները դարմանելու պատրաստականութիւն յայտնած է Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, որով ոչ թէ միայն սիրով ընդունեց մեր առաջարկն, այլ նաեւ դեղագործաց մասին ծանուցեալ առաջարկութիւնն ալ ընելով շնորհապարտ թողուց զմեզ։ Նոյն հաճութեամբ և սիրով ընդունեցին մեր խնդիրը Տքդ. ք Գաբամաճեան, Շիրինեան, Աթիլեան, Կոզմոս և Աւլանեան էֆ.ք։ Տարակոյս չունէինք թէ թաղս այցելող Գարագաշեան եւ Մայիսեան Տքդ. էֆ.ներն ալ պիտի չմերժէին մեր խնդրանքն, երբ իրենց ներկայանայինք, ի նկատի ունելով Պոլսոյ ամէնէն բազմազբաղ հայ բժշկաց Աղքատախնամիս յանձնարարութեամբ ներկայացեալ հիւանդները սիրայօժար դարմանելնին, իսկ Աղքատախնամիս Թոշակաւոր բժիշկ Տքդ. Ալլահվէրտեան էֆ. հետեւեալ խառնակ պատասխանները տուած է։

1. Նախ՝ Մատակարար Ստեփան էֆ.ի «միւս տոքթոռներն եթէ ընդունին, ես ալ կ'մասնակցիմ» պատասխանած է, ինչ որ հաղորդեց մեզ Մատակարար էֆէնտին ի պաշտօնէ։

2. Երբ ուրիշ բժշկաց յանձնառութիւնն երկու օր վերջ ի ներկայութեան մատակարարի հաղորդեցինք իրեն, «լա՛ւ ուրեմն, իմ անունս թող անոնց շարքին մէջ չգտնուի», մերժողական պատասխանը տուաւ։

3. Երբ Ատենապետն երկու օր առաջ տուած խոստումը կ'յիշեցնէ եւ երկրորդ պատասխանին անպատշաճութիւնը կ'յայտնէ, «եթէ Աղքատախնամը ժամանակ չունի, ես չորս թաղի բոլոր աղքատները ձրիապէս դարմանելու պատրաստ եմ» կ'պատասխանէ։

4. Երբ Ատենապետն առ այդ շնորհակալութիւն յայտնելով հանդերձ իր վրայ այդչափ ծանրանալ չուզելնին եւ մանաւանդ բոլոր բժշկաց դիմում եղած եւ անոնցմէ խոստում առնուած ըլլալն և հետեւաբար յետս նահանջելու անկարելութիւնը կ'առարկէ եւ փափաք կ'յայտնէ համակերպիլ և չբաժնուիլ իր ընկերներէն «Տնօրէն Ժողովոյ որոշման համակերպելու» խոստումը կուտայ, յորմէ գոհ կ'մեկնին Ատենապետ եւ Մատակարար։

5. Նոյն օրն երեկոյեան նոյն դարմանոց լսեցինք Մատակարար էֆէնտիէն սա յայտարարութիւնը թէ Տոքթ. Ալլահվէրտեան ի վերջոյ Մատակարար էֆ.ի հետ առանձին տեսակցութեամբ վերջնականապէս մերժած է միւս բժշկաց հետ Աղքատախնամի հիւանդները ձրիապէս դարմանելը։ Նոյն նստին մէջ դիւանս երբ կ'նշմարէ որ հակառակ բժշկաց հաստատ խոստման, ժողովոյ մեծամասնութիւնն յամառ մտադրութիւն մը կ'յայտնէ ամսականաւոր բժիշկ ունենալու շռայլ դրութիւն մը պաշտպանելով, դժուարին հալլար մեզ թափանցել անոնց կողմնակցական ոգւոյն եւ թաքուն նպատակներուն, որ էր Տոքթ. Ալլահվէրտեանի յանձնել Աղքատախնամի բոլոր հիւանդները, չխնայելով աղքատին արցունքոտ դրամներուն, եւ երբ կ'խորհէինք քանի մ'օր միջոց տալով զգացնել իրենց թէ աղքատին դրամը տնտեսելու միայն իրաւունք ունին եւ ոչ շռայլելու, թէ գթութեան գործն ամէն անձնական նկատումներէ պէտք է բարձր պահենք, թէ անպատուութիւն է նախորդ նըստին տրուած որոշման հակառակ վարուիլ, յանկարծ կ'լսենք թէ կիրակի առաւօտ ժամերգութեան ատեն առանց դիւանի հապճեպ ժողով կ'գումարեն և մերժելով բժշկաց յանձնառութիւնը, Տոքթ. Ալլահվէրտեանն ամսականաւոր բժիշկ կ'հաստատեն եւ «վասն դիւանի» ստորագրութեամբ կ'փութան զայդ որոշում աւետել այն Տոքթորին որ տարի մը ձրի նայելու խոստում մը շռայլած էր եւ վրայ սակ ալ տալու պատրաստ էր Աղքատախնամի հիւանդները մենավաճառելու սիրով, որոյ փորձերն նախորդ եւ ներկայ շրջաններու մէջ տեսնելու առիթ ունեցանք, այնպէս որ աչքի եւ ականջի հիւանդութեանց համար զօրս մասնագէտ բժշկաց զրկել ընդունուած օրէնք մ'է, տրտունջ կը յայտնէր իրեն չզրկուելուն եւ քանիցս սահմանի կռիւ յարուցած է, երբ Լանկայէն հիւանդ մը իր փափաքին համեմատ Աղքատախնամի միւս բժշկին յանձնուեր է։

Արդ, երբ ժողովոյ մէջ կ'տեսնենք փոփոխամտութեան փորձեր և հասկացողութեան պակասն և այնքան կուսակցական ոգի որ բժշկաց անձնուիրաբար յանձնառութիւնները կը խեղաթիւրուին, Տքդ. Գաբամաճեանի և Տքդ. Շիրինեանի խօսքերը կոմվլին կ'այլափոխուին և իրենց կանխորոշ նպատակն յաջողուած տեսնելու համար բացայայտ զեղծումները՝ զորս ի յայտ բերելու համար իրենք ալ բաժին ունին, առանց չիկնուժի կ'սքօղուին և ցուցամոլութեան տենչ մը աւելի կ'գրաւէ զիրենք, քան թէ գթութեան բուն նպատակն, ու չեն խղճար աղքատին բերնի պատառն ուրիշին նետել, երբ անհաւատարիմ կը գտնուին իրենց յանձնուած աւանդին, իրաց այս վիճակին մէջ կարելի չէ մասնակցիլ մեզ այսն օրինակ գործառնութեանց։

Կ'ցաւինք որ ստիպուած կ'գանենք զմեզ խօսելու բժշկական խնդրոյն վրայ, աւելի հեշտ էր մեզ լռել, որպէս ըրած եմք ցարդ, կ'յուսանք որ զգուշանան խօսեցնել մեզ ուրիշ անգամ դեղագործական և այլ խնդրոց նկատմամբ։ Ի դէմս

Աղքատախնամ Ընկն. Տնօրէն Խորհրդոյ
Չորից Թաղից Գում-Գաբուի

ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ ԱՏԵՆԱՊԵՏ
Հ. Խոճասարեան Ռոկէ Քհնյ. Օհանեան
12 Սեպտ. 97., Գումգափու.

«ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

Գ. Բ. էֆ.—(Գում-Գափու.)—Տղայական առարկութիւն է ըրածնին։ Եթէ յիշուած բժիշկներէն մին Խմբագրին «մօտիկ ազգականն» է, միւսը, թոշակաւորն, ոչ նուազ «մօտիկ ազգական» է Խմբագրին, (որոյ ընտանիքին մէջ ուրիշ բժիշկներ ալ կ'գտնուին։) Շուկայի եւ Էսնաֆի կոլէնտերէն միայն հասկցող այս «Զարշըլը»ներուն խելքը չի հասնիր որ խնդիրն ո՛չ թէ մօտիկ կամ հեռաւոր ազգականութեան, այլ սկզբունքի խնդիր է, եւ Աղքատախնամի դրամները խնայողաբար գործածելուն խնդիրն է։ Թո՛ղ կարդան հրաժարեալ օրինաւոր Դիւանին առ մեզ պատասխանն այս աւուր Բիւզանդիոնի մէջ։ Մեք ես պիտի վերադառնանք խնդրոյն, մի անգամ ընդ միշտ պատռելու համար ստութեան եւ կեղծաւորութեան այն քօղն որով կը փորձեն նպատակամոլայց հասարակութեան տեսութենէն ծածկել բուն խնդիրը։

ՏՈՔԹՈՐ
ՀՐԱՆՏ Գ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Բէնսիլվանիոյ Համալսարանէն պատուակալ յիշատակութեամբ վկայեալ, Ֆիլատելֆիոյ մէջ իր արուեստը գործնական փորձառութեամբ կատարելագործելէ ետքը, հաստատուած է ի Բերա, Ղալաթ-Սէրայի դիմաց, ԹԱՏ-ՐՈՆ ՓՈՂՈՑ Թիւ 1, ուր կը գտնուի կիրակիէն զատ ամէն օր ժամ 9—12 և 1—5 (ըստ Ե.)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ.— Աթէնքէ կ'գրեն թէ կոմս Մուրավիէվ ծանուցեր է Բեդերպուրկի հելլէն դեսպանին որ Եւրոպական Ներդաշնակութիւնն իր պաշտօնն աւարտած կ'նկատէ։ Յունաստան ի՛նչ որոշում որ տայ պէտք է ամէն վտանգ աչքն առնու։

—Հելլէն շոգենաւք և առագաստանաւք սկսան երթեւեկել օսմ. ջուրերուն մէջ։ Երէկ հելլէն դրօշ պարզած երեք շոգենաւ Պոլսոյ նաւահանգիստը մտան. ասոնք են Մանտոսու, Բէդրօ Ֆօտիոս և Անդոնիոս Սդադոս։

—Աթէնքէ կ'գրեն թէ Նախարարաց Խորհուրդն որոշեր է կարելի եղածին չափ շուտ յանձնել այն հասոյթներն որք պիտի յատկանան տուգանքի փոխառութեան և հին պարտուց տոկոսին ու գլխավճարին. Նոյնպէս փութացնել հակակշռի յանձնաժողովին կազմութիւնն, որպէս զի Թեսալիոյ խնդրոյն կարգադրութիւնն եւ Թեսալիացի փախստականաց վերադարձը փութացուցուին։ Վարչապետն արդէն այս որոշումն հաղորդեր է Մեծ Տէրութեանց դեսպաններուն։

—Աթէնքէ կ'գրեն Սեպտ. 20 թըւով.—Ասոր վրայ մը կ'յիշէ թէ խորհրդարանական զանազան կուսակցութիւններէ դաշինք մը պիտի կազմուի։ Թագաւորն և արդի դաշինքին մէկ քանի անդամք այս փափաքը կ'տածեն եղեր։ Սակայն այս մասին դեռ որոշում մը չէ տրուած։ Հաւանական ալ կ'նկատուի որ արդի դաշինքը պաշտօնի վրայ մնայ։ Երեսփ. Ժողովն ԲՇ.է առաջ պիտի չկրնայ գումարիլ։ Տէլեանիսի բերանը՝ Բրոիա հաշտութեան պայմանաց վրայ լռութիւն կ'պահէ, որ շատ կ'դիտուի։

—Աթէնքէ կ'գրեն թէ Գէորգիոս Թագաւորն և վարչապետը միշտ կը խորհրդակցին։ Կ'ըսուի որ Երեսփ. Ժողովն եթէ հաշտութեան նախաշաւիղ պայմանները չընդունի, Մ. Ռալլի անոր օրինակին պիտի հետեւի, որով նոր երեսփոխանութիւն և նոր նախարարութիւն մը պիտի կազմուի։

— Կ. Պոլսոյ ռուս դեսպանատան քարտուղարներէ մին երէկ Աթէնք ժամանեց իր հետ ունենալով հաշտութեան ծրագրոյն օրինակը։

— Մայրաքաղաքիս դեսպանական ակմբոց մէջ կ'ըսուի թէ Նախաշաւիղ պայմանաց ծրագիրը դեռ պաշտօնապէս չէ հաղորդուած հելլէն կառավարութեան, հետեւաբար Յունաստանի կողմէ ընդունուած կամ մերժուած ըլլալու լուրը կանխահաս է։

—Հելլէն կառավարութիւնը մինչեւ տասնեւհինգ օր պիտի ցրուէ պահեստի զօրքերն եւ, ինչպէս ծանուցինք, 1885իններն պիտի մնան։

—Դաճհատանց իշխանն ընդհ. հրամանատարութենէն հրաժարած ըլլալով, այս պաշտօն պիտի յանձնուի զօր. Սմոլենսքի, բայց ուրիշ լուր մը նայելով զօրավարն ալ պիտի չընդունի և ուրիշ մը պիտի կարգուի եղեր։ Եպիրոսի բանակէն երկու սպայ եւս ձերբակալուեցան։

—Օլկա Թագուհին եւ Սոֆիա իշխանուհին առջի օրն Այա Մարինա գացին, ուր կ'գտնուի հելլէն բանակը։

ԿՐԵՏԷ. — Հանեայէ կ'հեռագրեն Սեպտ. 19 թուով.— Առջի գիշերն, ապստամբք Հանեայի մօտ 500 ձիթենի այրեցին։ Օսմ. եւ ֆրանս. զինուորք անմիջապէս կրակը մարելու ձեռնարկեցին։ Երէկ, Րեթիմոյի մօտ, ապստամբք կրակի տուին երեք գիւղի կալուածներն և այգիները։ Հինգ հարիւր ձիթենի այրեցին Մարուլա գիւղին մօտ, որ պաշտպանութեան շղթային մէջ կ'գտնուի։ Հրդեհը կը շարունակէ։ Գանոփայի շրջակայքն ալ համանման դէպքեր պատահեցան։ Ստոյգ աղբիւրէ կ'ծանուցանեն թէ ապստամբք մտադիր են պտուղները քաղելէ յետոյ, ծառերու մեծ մասն ալ փճացնել։ Յ'Արոքարոնա ապստամբ մինչեւ յաճախակի կռիւներ կը պատահին. բազմաթիւ զոհեր կան եղեր։

—Ուր. իրիկուն Հանեայի շրջակայքն երեք քրիստոնեայ սպաննուեցան, երբ քունի մէջ էին։ Սուդայէ եկող մէկ քանի անձինք գործեցին այս ոճիրը։ Արձակուած հրացանի ձայները լսուեցան մօտակայ գիւղէ մը, որուն բնակիչք սկսան հալածել մարդասպանները։ Երէկ առտու այս վերջիններէն տասն ձերբակալուելով Սուդա տարուեցան։

—Հանեայէ առնուած լուրի մը նայելով, ռուս Թորփիլանաւ մը Դերէքարնոսի փարոսին առջեւ գացեր է իբրեւ պահակ։ Հոն գտնուող ֆրանս. զինուորք Հանեա գացեր են։

—Նոյն տեղէն կ'գրեն Սեպտ. 23 թուով.— Երէկ ի Գանտիա ապստամբք Իսլամաց վրայ յարձակելով աւելի 200 ոչխարներն յափշտակեցին և երկու հովիւ սպաննեցին։ Ապստամբք Րէթիմոյի ձիթենիներն ալ կ'այրեն։ Անգլ. սպայ մը, որ Քիսոնիա գացած էր Իսլամաց վնասները քննելու, տեղեկագրեր է թէ 20 գիւղ այրեր է, որոց մէկ քանին բոլորովին կործանած են, իսկ ուրիշ գիւղերու մէջ վնասն հարիւրին 30էն 75 է։ Իսլամաց տուներէն և ոչ մին բնակելի է։ Այժմ քրիստոնէից գլխաւոր առեւտուրն է Իսլամաց ձիթենիներէն պատրաստուած ածուխը, զոր քաղաքաց մէջ ծախելն արգիլուեցաւ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ.— Անգլիոյ Թագուհին, կայսրուհին Հնդկաստանի, հետեւեալ պատգամագիրը ղրկեց փոխարքայ Լ. Էլճինի.— «Այդչափ քաջ ըսպայից եւ զօրաց կորուստը խորապէս վշտացուց զիս. կ'ուզեմ գիտնալ թէ վիրաւորեալք ի՛նչպէս են։ Զօրաց ընթացքն ամենամեծ ուշադրութեան արժանի է։»

—Երեկի թղթատարով առնուած լըրագիրք տեղեկութիւններ կուտան զօր Ճէֆրիսի կիսաբաժնին վրայ։ Իր հետեւակներն անգամ մ'ալ նահանջեր են՝ Պաժաուրի Մամունտներուն մոլեգին յարձակմանց առջեւ, բայց ի վերջոյ անգլեւհնդիկ ձիաւորք յաջողեր են ցրուել Մամունտները։ Բուդէր այս դէպքին վրայ սա տեղեկութիւնները կ'հաղորդէ Սեպտ. 19 թուով.—Զօր. Ճէֆրիս հակառակ իր վէրքին, որ կը նեղէ զինք, այս առտու չորս թընդանօթով և հետեւակաց ու ռաճվիրայից հինգ գումարտակով մեկնեցաւ բանակետղէն և յարձակեցաւ Թշնամւոյն վրայ, որ Տամոդոլա գիւղին մօտ ամրացած էր։ Ապստամբք քաջութեամբ դէմ դրին, բայց վերջապէս լեռը քաշուեցան։ Ասոնց աշտարակները կործանուեցան և անգլեւհնդիկ զինուորք իրենց բանակետղը դարձան հետեւեալ տանելով քառասուն ջորիի վրայ բեռցած պաշար։ Երբ անգլեւհնդիկ ձիաւորք հրաման ստացան հալածումը դադրեցնելու, լեռնականք նորէն յարձակողականի սկսան։ Բէնճապի գումարտակն, որուն հրամանատարն է հարիւրապետ Րիտըր, պահ մը յառաջապահներուն քով դարձաւ, որովհետեւ խորտուբորտ զառիվեր մը ելնելով յոգնած էր, ջուր չունէր և պաշարն սըպառած էր։ Յառաջապահը՝ հրամանատարութեամբ հազարապետ Բամրզէլի, պաշտպանեցին գումարտակին նահանջը, և յառաջապահներու ենթասպայ մը, որ աֆրիտիներու ցեղէն է, անմիջապէս պաշար հասցուց։ Կիսաբաժինն երբ բանակետղը դարձաւ, 3րդ զօրագունդը կազմեց վերջապահը։ Այս յարձակման մէջ Զօր. Ճէֆրիսի կիսաբաժինն ունեցաւ 2 մեռեալ ու վեց վիրաւոր՝ ամենքն ալ բնիկ։

—Զօր. Պլըտ թէեւ Մոհմանտներու երկիրը պիտի արշաւէր, սակայն յետոյ յատակագիծը փոխեց, որովհետեւ իր վերջապահը վտանգի մէջ պիտի մնար. ուստի որոշեց Պաժաուր մնալ և Ճէֆրիսի կիսաբաժնին պարտութեան վրէժը լուծել Մամունտներէն։ Այս որոշումը հաղորդուեցաւ զօր. Ուէստմաքոթի որ առջի օրն հասաւ Նավակայի դժուարանցանելի կիրճին առջեւ եւ հետեւեալ օրն անկից անցնելով ամբողջ օրը նշանացի հեռագրով հաղորդակցեցաւ զօր. Պլըտի յառաջապահներուն հետ։ Ասոնք Սեպտ. 17ին ընդհարում մը ունեցան Մոհմանտներու երկրէն ապստամբաց հետ, որք 10,000 հոգիէ կը բաղկանան Ժարոպի և Միդաիի վերին կողմերուն մէջ։ Յետ այսորիկ Զօր. Իլսի զօրաբաժինն, որ Մոհմանտներու երկիրը կ'արշաւէ հարաւային սահմանագլխէն, լեռնային վայրերու Մոհմանտները նուաճելու գործն առանձին պիտի կատարէ որուն նախագոյն որոշմամբ մը, Զօր. Պլըտի զօրաբաժինն ալ պիտի մասնակցէր։ Զօր. Իլս դժուար գործ մը պիտի կատարէ, զի քարուտ, լեռնային եւ գրեթէ բոլորովին անջրդի տեղերէ պիտի անցնի։ Գալով դաշտային երկրաց Մոհմանտներուն, տեղւոյն քաղաքական գործակատարին յանձնուած է անոնց հետ բանակցիլ։ Կ'ըսուի թէ այդ Մոհմանտներէն խոստում առեր է որ եօթն օրէն վճարեն 5000 ռուբի տուգանք, և յանձնեն 300 սովորական հրացան, ինֆիլտի բոլոր հրացանններն եւ 300 սուր։

Այս են վերջին լուրերը Բէնճապի ու Աֆղանստանի սահմանագլխոց հիւսիսային կողմէն։ Իսկ Բէլուճիստանի հարաւային ու արեւմտեան կողմէն, ուր Աֆրիտիներն ու Օրաքզայիները կ'գործեն, նոր լուր մը չկայ. միայն Ֆարդ-Պարայի պահականոցն, որ կ'գտնուի համանուն հովտին մէջ, նոր զինուորք ղրկուած են խորտակեցով մը։ Աֆրիտիներու խումբ մը մօտերը կեցած է. անգլեւհնդիկ զինուորք կ'պատրաստուին զանոնք հալածելու։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՔ ԵՒ ՍՊԱՆԻԱ.— Նիւ-Եորքէ կ'հեռագրեն թէ Քուպայի ամերիկեան ընդհ. հիւպատոսն երկար տեսակցութիւն մը ունեցեր է նախագահ Մաք Քինլիի հետ։ Ներկայ գտնուեր է նաեւ պատերազմական նախարարը։ Հիւպատոսը բացատրութիւններ տուեր է Քուպայի կացութեան վրայ։

ՍՈՒՏԱՆ.— Սուաքիմի վաճառականք արտօնուեցան իրենց կարաւանները Պէրպէր ղրկելու, որովհետեւ այս տեղն անգլեւեգիպտական զօրաց կողմէ գրաւուելէն ի վեր Սուտանի արեւելեան ճամբան բաց է։ Կանոնաւոր հաղորդակցութիւն պիտի հաստատուի Նեղոսի և Կարմիր ծովու միջեւ։ Մեդէմմէի հիւսիսային կողմը Տէրվիշները մէկ քանի հողէ ամրոցներ միայն ունին։ Օսման Տիկնա այդ տեղ կ'գտնուի։ Քիչնէր փաշա Պէրպէր գնաց եւ յետոյ դարձաւ Ապուհամէտ որ հեռագրի վերջին կէտն է։

ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ.— Վիեննայի գերման դեսպանը ԴՇ. Հունգարիոյ վարչապետին յանձնեց Վիլհէլմ կայսեր լուսանկարն իր ձեռագիր ստորագրութեամբ՝ ի յիշատակ Բէչթա ուղեւորելուն։

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ԻՄՊՐԻԱՆԻ.— Հռոմէ կ'հեռագրեն Սեպտ. 21 թուով թէ արմատական երեսփոխան Իմպրիանի կաթուածահար եղեր է այն պահուն, երբ իտալեան զօրաց Հռոմ մտնելու տարեդարձին առթիւ կ'ճառախօսէր ի Սիէնէ։ Վիճակն անյոյս է եղեր։

ԱՆՏՐԷ Ի ԲԵՒԵՌ.— Կ'յիշուի թէ կէտ որսացող Ալքէն շոգենաւն աղաւնի մը բռնած էր, որ Անտրէի մէկ հեռագիրը կ'տանէր։ Եւրոպական թերթեր կ'հրատարակեն անոր բնագիրն, որ սա է.— «13 յուլիս (Ն. Տ.) ժամ $12\frac{1}{2}$ (Ց. Ե.) 82°2 հիւսիսային լայնութիւն և 15°5 արեւելեան երկայնութիւն։ Լաւ գնացք դէպ ի արեւելք 10° հարաւ։ Օդապարիկին մէջ ամէն բան աղէկ է։ Այս երրորդ հեռագիրն է աղաւնիով.— ԱՆՏՐԷ։»

Այս հեռագրէն կ'երեւի որ յուլիս 13ին, այսինքն մեկնելէն երկու օր յետոյ, Անտրէի օդապարիկն հասած է հիւսիսային լայնութեան 82 աստիճանն, ըսել է որ դեռ Ֆրանց Ճոսէֆ երկիրն ալ հասած չէ որ կ'գտնուի 83 աստիճանին վրայ։ Ասկից զատ Անտրէ կը ծանուցանէ թէ օդապարիկը կ'յառաջանայ դէպ արեւելք, 10° հարաւ, որ ենթադրել կուտայ թէ հովին ուղղութիւնն աննպաստ փոփոխութիւն մը կրած է, որովհետեւ, ինչպէս յայտնի է, հովն իր մեկնած միջոցին հարաւային արեւելքէն կ'փչէր և օդապարիկը կ'մղէր դէպ հիւսիսային արեւմուտք։

ՕՏԱՐ ՄԱՐՏԱՆԱՒՔ.—Սեպտ. 21ին Գորփու ժամաներ են անգլ. հզօր նաւատորմ մը և իտալեան երեք զրահաւոր։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵԼԵՒՄՈՒՏՔԸ.—Սոֆիայէ կ'գրեն թէ Նախարարաց Խորհուրդը պիտի զբաղի ելմտական նախորդ նախարար Մ. Կէչէվի մէկ քանի ծրագրերով, որոց մին կ'առաջարկէ 15 միլիոն արծաթ լէվ (Ֆր.) հրապարակէ վերցնել, ոսկեդրամի շրջաբերութիւնը դիւրացնելու։ Հունձքերու լուրերը թէեւ աղէկ չեն, բայց կ'յուսացուի որ վարչապետն և ելմտական նախարարն յաջողին ելմտացոյցն անցեալ տարուան պէս հաւասարակշռելու։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ շոգենաւային ընկերութիւնը նոր գիծ մը հաստատեց Իպրայիլ-Կալացի և Ռոդէրտամի միջեւ։ Առաջին անգամ Պոտօշանի շոգենաւը (3800 թոնօ) կատարեց այդ ուղեւորութիւնը։ Մեկնումը կատարուեցաւ հանդիսաւոր կերպով ի ներկայութեան Նախարարաց։

ՀԵՌԱԳԻՐԵՐ

ՎԻԼՀԷԼՄ Բ. Ի Կ. ՊՈԼԻՍ

ՊԵՐԼԻՆ, 23 Սեպտ.— Զրոյց կայ թէ Գերմանիոյ կայսրը Կ. Պոլիս պիտի այցելէ։

ՍԻՄԼԱ.—Առջի գիշերն ապստամբք մեծ ուժով յարձակեցան Զօր. Պլըտի բանակետղին վրայ. ճակատամարտը տեւեց հինգ ժամ։ Անգլիացիք ունեցան մէկ մեռեալ և 14 վիրաւոր։

ՎԻԵՆՆԱ.— Երեսփ. Ժողովը բացուեցաւ այսօր։ Կաթոլիկ կուսակցութեան պետ Մ. Քաթրայն նորէն նախագահ ընտրուեցաւ։ Լեհերն առաջարկեցին փոխել ժողովոյ կանոնագիրը։ Ընդդիմադիր կուսակցութիւնն հինգ առաջարկութիւն ներկայացուց։ Նիստը շատ յուզեալ էր։

ՃԻՊՈՒՏԻ.—Կ'հաւաստեն թէ Անգլիա հաւաներ է որ Մենելիք իր ուզածէն աւելի ընդարձակ սահմանագիծ մը ունենայ։ Մենելիք այս սահմանագիծը ներկայացուցեր է Թուրքիոյ, Ռուսիոյ և Ֆրանսայի, որպէս զի Եւրոպայի երաշխաւորել տայ։

ԲԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ.—Հապէշ պատուիրակութիւնն հոս ժամանեց և ներկայացաւ Մուրավիէվ կոմսին։ Կոմս Լէոնդիէվ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարին յանձնեց «Սողոմոնի կնիք» պատուանշանն՝ ականակուռ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Առաջիկայ ԲՇ., Աւագ Տօն ԽԱՉԻ, Բիւզանդիոն կ'հրատարակուի ըստ սովորութեան, օրուան նիւթերուն առատութեան պատճառաւ։

Ս. Պատրիարք Հայրն այս իրիկուն Սկիւտար կ'անցնի, ուր վաղը Ս. Խաչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի պատարագէ։ Իբրեւ յարմարագոյն բնակարանը Սէլամիէի թաղին մէջ, կ'լսենք թէ Մեզպուրեան Մկրտիչ էֆ.ի տան մէջ պիտի հիւրընկալուի։ Եղիշէ Ծ. Վ. Դուրեան պիտի մասնակցի վաղուան արարողութեան։

—Ազգն Վրդ.ին հրահանգ տրուեր է որ աբեղա ձեռնադրուելիք երկու սարկաւագներն առնլով Պոլիս գայ։ Ասոնք են Աճէմեան Կարապետ սարկաւագ, Սկիւտարցի, և Մարգարեան Երուանդ սարկաւագ, Բերացի, որ արդէն իսկ իբրեւ գրչի ու գաղափարի տէր մէկն երեւիլ սկսած է։ Բիւզանդիոնի ընթերցողք կ'ճանչեն զայն Պլուզ և Վանական Վարդապետ անուններով։ Բայց ուրիշ զարդանուններ ալ չարհամարհեր ի հարկին։ Ձեռնադրութիւնը պիտի ըլլայ Վարագայ Խաչին, բայց դեռ որոշուած չէ թէ ո՛վ պիտի ձեռնադրէ, և ո՛ր եկեղեցւոյն մէջ։ Իրենց աբեղայական ձեռնադրութեան առթիւ մէյ մէկ ընդարձակ գրութիւն յօրինած են Դպրեվանքին կանոնին համեմատ, և իրենց վարդապետական Թէզը, գրական աւելի կարեւոր աշխատութիւն մը, պիտի պատրաստեն յառաջիկային վարդապետական կոչումն ու գաւազանն ընդունելու առթիւ։

—Ս. Յակոբայ Հաստատութենէն Արմաշու Դպրեվանքը փոխադրուող 20ի չափ աշակերտ տղոց համար Տ. Եղիշէ Ծ. Վ. Դուրեան հանդերձեղէններու հաւաքում մ'ըրաւ բարեսէր ազգայիններէ։

—Կրօն. Ժողովոյ անդամներէն Տ. Գէորգ Ծ. Վ. Իւթիւճեան Մարսիլիա գացեր է, և կ'լսենք թէ գաղթական Հայոց հովուութիւն մը ձեռք ձգելու հետամուտ է։

—Օգոստ. 26ին Վանէ գրուած նամակ մը տխուր գոյներով կ'նկարագրէ տեղական տիրող համաճարակ հիւանդութիւնն, որուն զոհերէն գրեթէ ամէն օր իւրաքանչիւր եկեղեցի չորսական կամ հինգական մեռելներ ունի պատրաստ։

—Առաջիկայ ԴՇ., առաւօտ Գումգափուի Նորաշէն Լուսաւորչեան աղջկանց վարժարանի վերաբացման հանդէսը պիտի կատարուի. կ'յուսացուի որ Ս. Պատրիարքը նախագահէ։

—Շապին Գարահիսարի Նախորդ Առաջն. տեղապահ Տ. Ամբրոսիոս Ծ. Վ. Ռուբինեան, որուն Կ. Պոլիս հասնիլն եւ ոստիկանութեան Նախարարին հետ տեսակցիլը գրած էինք, Ս. Պատրիարքին կարգադրութեամբ ԲՇ. երեկոյէն ի վեր Պատրիարքարանի մէջ հիւրընկալուած է առժամապէս։

—Ս. Պատրիարք Հայրն երէկ այցելեց Պետական Խորհրդոյ Նախագահ Սայիտ փաշային, և առջի օրն՝ Հանրօգուտ շինութեանց Նախարար Մահմուտ Ճէլալէտտին փաշային։

—Կ'լսենք թէ Պատրիարք և Կրօն. Ժողով գոհ չեն պաշտօնավարութենէն Տ. Արիստակէս քհնյ. Չիքմէճեանի, որ Փոխանորդարանի ամուսնական գործառութեանց եւ արձանագրութեանց եւ այս խնդիրներու համար ուրիշ Պատրիարքարաններու հետ յարաբերութեանց պաշտօնեան է, բայց, ինչպէս կ'ըսուի ռամկօրէն, «բեռը կապած մարդ» մ'ըլլալով, նշանտուքի օրերը միայն կուգայ Պատրիարքարան, և արձանագրութիւնները կանոնաւոր չի բռներ։ Այս գործը տնօրինելու տարբեր դրութիւն մը կ'խորհուի։ Ղալաթիոյ Տ. Մեսրոպ քահանան նոյն պաշտօնին հետամուտ եղած էր, բայց չէ ընդունուած, դիւրահասկնալի պատճառներով։

—Խառն Ժողովն իր վերջին նստին մէջ քննութեան առաւ Դատաստանա-

կան Խորհրդոյ տեղեկագիրները։ Խառն Ժողովոյ ժամերն անբաւական են այսպիսի մանրակրկիտ խնդրոյ ուսումնասիրութեան։ Ուստի որոշեց տեղեկագիրներն իրենց պարունակութեան համեմատ Խառն Ժողովոյ եկեղեցական և աշխարհական անդամոց միջեւ բաժնել, որք յետ քննութեան տեղեկագրեն Ժողովոյն։

—Այս տարի Խաչվերացի առթիւ Արմաշ գացող ուխտաւորաց թիւը շատ ցանցառ կ'երեւի։

—Անցի օրը Խասգեղի Ս. Ներսէսեան վարժարանի աղքատիկ սանուց մազերը կտրել տրուեցան։ Այսօր ալ խմբովին բաղնիք կ'առաջնորդուին Թաղ. Խորհրդոյ տնօրէնութեամբ։

— Տփղիսէ հեռաւեռալ լուրերը կը գրեն. — Ս. Էջմիածնից մեզ հաղորդում են, որ օգոստոսի 7-ին Ս. Միւռոնի նորաշէն կաթսան, Ս. Միւռոնի մի սրուակով, հանդիսաւոր կերպով դրուեց աւագ սեղանի վրայ և ամէն օր կատարվում է նրա վրայ սաղմոսնուած կարգը։ Իսկ սեպտեմբեր 14ին, Խաչ-վերացի տօնի օրը, տեղի կունենայ Միւռոնօրհնութեան հանդէսը։

«—Կաթուղիկոսի կարգադրութեամբ ճեմարանում վերաքննութիւնները սկսուելու են օգոստոսի 20ից, իսկ տեսուչ Պ. Կ. Կոստանեանին և բոլոր ուսուցիչներին պատուիրուած է մինչև այդ օր վերադառնալ իրանց պաշտօնին։

«—Արծախու թեմի կառավարիչ Գարեգին վարդապետը տկարութեան պատճառով հրաժարուած լինելով, նոր պաշտօնից կոչուած է Ս. Էջմիածին։

«— Կասպի լրագիրը հաղորդում է թէ այս օրերս Բաքու եկաւ Էջմիածնի վանքի միաբան Արսէնտոյ (Արսէն) աբեղայ Ղլթճեան, որ գնում է Ռուսիա, այդ [illegible] մէկը մտնելու նպատակով։

«—Առաջարկ «Նկարագիր Ծամախոյ թեմի» Մեսրովբ արքեպիսկոպոս Սմբատեանցի։ Դա մի մեծ գիրք է բաղկացած 590 երեսներից և երկու պատկերներից, որոնցից մէկը քաղաքի [illegible] Լաղայեանցին է և միւսը նրան սրբազան Սմբատեանցինը։ Գիրքը ապագծած է Մ. Վարդանեանի տպարանում և գինն է 1 ռ. 25 կոպէկ։»

—Արտաքին Խորհուրդն իր երէկի նստին մէջ, ատենապետութեամբ Տրդ. Թորգոմեանի, —Ի Լօեց կրթական այցելու Տեսուչ Էֆէնտիներուն պատմութիւններն իրենց այցելութիւններուն վրայ։ Շնորհակալութիւնները ըլլալ մէկ քանի դպրոցի բարեկարգութեան մասին եւ հրահանգներ տրուեն։ Պաշտօնական Տեսուչներուն աշխատասիրութեան համար։ 2. Ներկայացան քանի չափ ուսուցչութեան ընտրելիներ, որք հիւանդութեան և յայլ պատճառներով չէին կրցած գալ Բինին Ցանձնաժողովին. [illegible] ընտրելիներու քննութիւնը պիտի կատարուի ի ձեռն Կրթական Տեսչութեան [illegible] ԲԻ., ժամ 3ին, Բերայի Արշէնանոցին մէջ։ Ցետոյ Խորհուրդը պիտի յանձնէ թէ ասոնց և թէ Բինին Ցանձնաժողովոյ նշանակած ընտրելիներուն վկայականները — 3. Դաղազեան Նշան էֆ.ի մէկ նամակէն գոհութեամբ տեղեկացաւ թէ կրթական Տեսչութեան ամսականի մասին Հիւանդանոցի Մա կանոցին բաժինն, ամսական 100 ղրշ. ինքն ստանձնած է վճարել ամէն ամիս. Շնորհակալութեան գիր գրել ուղղուի։—4. Մալաթիոյէ, Մարաշի եւ Բաղչէ գիւղական դպրոցներ խնդրուած ըլլալով յանձնուեցաւ Գրենական Ցանձնաժողովին։

Տնտեսական Խորհուրդն երէկ [illegible] Նշան էֆ. Փափազեանի [illegible] ի մէջ այլոց [illegible] խնդիրներով. 1. Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ [illegible] կառավարութեան հաշուեցոյցը ներկայացուած ըլլալով, յանձնուեցաւ Հաշուեքննութեան ի քննութիւն։—2. Գարթալի Թաղ. Խորհրդոյ Դիւանը ներկայացած ըլլալով, խորհրդակցութիւն մը կատարուեցաւ տեղւոյն վարժարանի մատակարարութեան և Պէյքօզի կալուածի մասին։ Խորհուրդն հաղորդեց իրեն որոշումն Խորհրդոյ [illegible] քաղաքութեամբ յառաջագոյն եղած կարգադրութիւնը։—3. Եղեգնի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ առժամեայ Թաղ. Խորհուրդը կազմուած ըլլալով, Խորհուրդն իր քարտուղարին՝ Նշան էֆ. Փափազեանի եւ Պատրիարքարանի օգնական-գործակատարութեան էֆ.ի յանձնեց առաջիկայ կիրակի Եղեաշ երթալով կատարել նախորդ Թաղ. Խորհրդոյ հաշուոց եւ եկեղեցւոյ գոյից փոխանցման գործողութիւնը։— 4. Բերայի Թաղ. Խորհուրդը Թաղին ազգ. մանկտւոյն համար Էսաեան վարժարանի շէնքն անբաւական գտած և առաջարկած ըլլալով տուն մը վարձել եւ առժամանակեայ վարժարանի վերածել ցնոր տնօրինութիւն, որոշուեցաւ այս մասին ինչ ինչ բացատրութիւններ առնել Թաղ. Խորհրդէն և նախապէս Ուսումն. Խորհրդոյ կարծիքն ստանալ։—5. Ընդարձակ խորհրդակցութիւն մ'ունեցաւ Մայր-Եկեղեցւոյ մատակարարութեան վիճակին եւ ընդհանուր կապակցութեան գործադրութեան մասին, որուն համար կրօն. Ժողովը տեսութիւն մ'ըրած էր Խառն Ժողովին ուղղեալ մասնաւոր պաշտօնագրով մը։— Խորհուրդն առաջիկայ ԳՇ. արտասովոր նիստ պիտի գումարէ եւ պիտի զբաղի մի միայն Մայր-Եկեղեցւոյ կտակային և մատակարարութեան խնդիրներով։

—Սամաթիայէ կ'գրեն մեզ.— Նոր Թաղի առժամեայ Թաղ. Խորհուրդն ամսէ մը ի վեր հրաժարած, Ս. Եկեղեցւոյ սնտուկը պարաքի տակ ինկած եւ թաղին վարժարանը փակուած ըլլալով, (ուրիշ աղէտ մնա՞ց), Ս. Պատրիարք Հայրն սա անձինքն անմիջական կերպով հրաւիրած եւ անոնցմէ կազմած է առժամեայ Թաղ. Խորհուրդ մը. — Տեարք՝ Գէորգ Ճիվանեան, Արշաւիր Վարդանեան, Մեսրոպ Գրիգորեան, Գաբրիէլ Օսմանլեան, Յակոբ Աղչէհիրլեան եւ Մ. Սինեմ Նիկողոսեան։ Նորընտիր անդամք Թաղ. Խորհրդոյ վաղածանօթ են ազգ. իշխանութեան՝ իրենց նախորդ պաշտօնավարութեամբ զանազան ժամանակներ։

Ցառաջիկայ կիրակի, Սեպտ. 14 Ս. Խաչ Եկեղեցւոյս տօնախմբութեան առթիւ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ եւ կենաց բանին քարոզութեամբ պիտի մխիթարէ բարեպաշտ Ժողովուրդը։

Ի դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ

Ատենադպիր Ատենապետ
Բ. Աւետիսեան Գ. Ֆէրտէքեան
12 Սեպտ. 1897
Սկիւտար Սէլամիէ

ԶԱՆԱԶԱՆՔ

ՔՍԱՆ ՏԱՐԻ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԱԾ.— Ճիշդ քսան տարի առաջ Լոնտոնի [illegible] ատեանը մահուան դատապարտած էր երկու եղբայրներ՝ Բադրիք ու Լուի Սանդըն, Բադրիքի կինն և իրենց քեռին Ալիս, որք ամբաստանուած էին թէ Լուիի կինը թունաւորելով սպաննած են։ Այդ թուականին այս դատ մեծ հետաքրքրութիւն պատճառած էր ի Լոնտոն եւ լրագիրք նոյն իսկ դատապարտութենէն յետոյ երկարօրէն զբաղած էին Սանդընի դատով։ Նշան անձինք որք աղերսագիր մատուցին թագուհւոյն ի նպաստ անոնց, պնդեցին թէ Հարրիէդ Սանդըն ոչ թէ թունաւորուելով այլ ուղեղատապի հետեւանօք մեռած էր եւ թէ նշանաւոր բժիշկներ արդէն նոյնն հաստատած էին դատավարութեանց պահուն։ Վերջապէս թագուհին արգիլեց դատապարտեալներու գործադրութիւնը։ Ալիս անպարտ արձակուեցաւ և միւսներուն պատիժը ցկեանս տաժանակիր աշխատութեան փոխուեցաւ։ Տասն տարի յետոյ Բադրիքի կինը ներման արժանանալով ազատուեցաւ. Միւսները տասնեւչորս տարի յետոյ մեռաւ Բորդլանտի բանտին մէջ, որով բանտարկեալ միայն Լուի Սանդըն մնաց, կարծեցեալ զոհին ամուսինն, որ կիրակի առտու արձակուեցաւ քսան տարի բանտ մնալէ յետոյ։ Օրինակելի ընթացք մը ունեցաւ քսան տարի ամբողջ և ոչ եւ է պատիժ չկրեց։ Բանտին կեանքը բնաւ [illegible] չէ ըրած Լուի Սանդընի ֆիզիքական ու բարոյական վիճակին վրայ։ Դատապարտուած միջոցին անարինութիւն ունէր և չզայն էր. այժմ հանդարտաբարոյ է, քաջառողջ և գէր։ Իր բարեկամք որ բանտէն ելնելուն զինք դիմաւորեցին, հարկ եղածը պիտի հոգան անոր ապրուստն ապահովցնելու։ Հանգանակութեան ձեռնարկեցին որ ութսուն անգլ. ոսկի տրամադրեց։ Բայց ինչ որ ալ ըլլան իր պաշտպաններն, անգլ. օրէնքը չի ներեր որ Լուի Սանդըն արդարացուի և իր նախկին դիրքին մէջ վերահաստատուի։

ՄԱՀՈՒ ՊԱՏԻԺ.— Ալժէրի մէջ անցեալ ԲՇ. առտու հրացանի բռնեցին Շըվալիէ անունով զինուոր մը որ անպարկեշտ ընթացքի մը մէջ գտնուած և նոյն պահուն վրայ գացող տասնապետին բռունցքի հարուած մը տուած էր։ Շըվալիէ երբ իմացաւ թէ կեանքը շնորհելու համար տուած աղերսագիրը մերժուած է, չյուզուեցաւ, բայց դիտել տուաւ թէ իր բանտակիցներէն մին մարդասպան ըլլալով հանդերձ կեանքը շնորհուած էր։ Հիւանդանոցի կառքով մը եւ երէցի մը ընկերակցութեամբ կառափնատեղին տարուեցաւ. կառքէն վար իջաւ եւ անյողդողդ դիմեց պատժին գործադրութեան վայրը։ Թաշկինակ ծերաբրել տուաւ. Նոյն միջոցին աչքերը կապեցին։ Փոխ-հրամանատարի մէկ նշանին վրայ տասն երկու ենթասպայք կրակ ըրին։ Շըվալիէ, որ կուրծքէն զարնուած էր, երեսի վրայ գետին ինկաւ։ Վերջին հարուածէն յետոյ բոլոր զինուորք դիակին առջեւէն անցան։ Շըվալիէ 23 տարեկան էր։

ԲԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿԻ թրամուէյներն 1896ին 73,765,492 ուղեւոր փոխադրեցին՝ նախորդ տարիէն հինգ միլիոն աւելի։ Ընդհանուր հասոյթն եղաւ 3,500,000 րուպլի։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՔՈԼԷԺ, տնօրէնութեամբ Մ. Ֆօռի, ի Տրօկման փողոց, թիւ 2-4, Ռուսիոյ դեսպանատան ետեւը։
Հայ տղաք դասական ուսուցման յատկացեալ այս կրթարանին մէջ կարող են յառաջ տանիլ ֆրանսերէնի, հայերէնի և թուրքերէնի լիակատար ուսումը։ Ֆրանսական հիմնագիրը կատարելապէս յար և նման է Ֆրանսայի Լիսէներու հիմնագրոյն։ Հաստատութիւնը կ'ընդունի գիշերօթիկներ, կէսգիշերօթիկներ և ցերեկեայ աշակերտներ։ Արձանագրութիւնք, սկսեալ Օգս. 29 (Սեպտ. 10), ամէն օր, առաւօտեան ժամ 10էն մինչև երեկոյեան ժամ 4։ Դասերը կ'սկսին Սեպտ. 8/20ին։ 20—15

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԷԼԱՄԼԸՔԻ հանդէսն երէկ տեղի ունեցաւ Համիտիյէ մզկիթին մէջ։ Վեհ. Սուլթանը կառքով յիշեալ մզկիթը գնաց և միջօրէի աղօթքէն յետոյ կայս. Պալատ վերադարձաւ։ Հիւրանոցին մէջ կ'գտնուէին Աւստրիական դեսպանը, ֆրանս. գործակատարը, Ռումանական դեսպանատան խորհրդականը, Պուլկարական գործակատարը, Սըր Էտկար Վինսընդ, և ուրիշ օտարազգիներ։ Ներկայից ոմանք կայսերական ճաշարանաց արժանացան սենեկապետ Էմին պէյի միջոցաւ։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՉԵՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

«Երէկ, ուրբաթ, Սէլամլըքի հանդէսէն յետոյ, Վեհ. Սուլթանին կողմէ շնորհեալ արտօնութեամբ, նախ Աւստրօ-Հունգարական դեսպան Ֆոն Գալիչէ, ապա ռումանական դեսպանատան խորհրդական Մ. Միչօ և յետոյ ֆրանսական դեսպանատան խորհրդական Մ. Տը Լա Պուլինիէռ, անպաշտօն կերպով պատիւ ունեցան Ն. Կ. Վեհափառութեան ներկայանալու։»

—«Ռուս դեսպան Մ. Նէլիտով որ միենոյն պաշտօնին կոչուած է ի Հռոմ, երէկ իրիկուն Ըլտըզի Կայս. Պալատն հրաւիրուեցաւ և, իբր պաշտօնին աւարտումը ծանուցանող Զարին մէկ գիրը մատոյց, յետոյ հացկերոյթ մը տրուեցաւ ի պատիւ իրեն։ Կայս. սոյն հացկերոյթին ներկայ գտնուելու պատիւն ունեցան նաեւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսը, Դատական Բարձր. Նախարարը, Բարձր. Սպարապետը, Ծովային գործոց Վսեմ. Նախարարը, Պետական Խորհրդոյ Վսեմ. Նախագահը, Թնդանօթարանի Վսեմ. վերատեսուչն, Արքունական ու Հանրօգուտ շինութեանց Վսեմ. Նախարարը, դեսպանատան պաշտօնեայք եւ պալատական պաշտօնատարք։»

Մ. ՆԷԼԻՏՈՎ յառաջիկայ ԵՇ. աքսպրեան ճեպընթացով պիտի մեկնի Մայրաքաղաքէս. մէկ քանի օր Վիեննա մնալէ յետոյ Բեդերսպուրկ պիտի երթայ, ուր Զարին ներկայանալով Հռոմի դեսպանութեան յանձնարարականները պիտի ստանայ։

ՄԻՒՆԻՐ ՓԱՇԱ, օսմ. նախորդ դեսպան Թէհրանի, ի մօտոյ մայրաքաղաքս պիտի դառնայ։

ՀԸՐՔՈՒՄ,—Օսմ. կառավարութիւնը, կ'ըսէ Մոնիդէօռ, պաշտօնապէս կ'հերքէ այն լուր թէ Պէրկամայի (Այտըն) մօտ ագարակ մը կողոպտուած ըլլայ։

ԴԱՏԱԿԱՆ Նախարարութիւնը նկատելով որ երբ օրէնք մը փոխուի և կամ վրան յաւելուած մը ըլլայ, ծանուցուելէն տասնեւհինգ օր յետոյ գործադրութեան կ'դրուի ըստ օրինաց և նկատելով որ Հուգուգի դատավարութեան օրինաց վրայ վերջին անգամ եղած յաւելուած մը գաւառաց մէջ դեռ չէ ծանուցուած, գրեց ամէն կողմ հարկ եղածը գործադրել և տեղեկագրել ծանուցման թուականն, որպէս զի վճռաբեկ ատեանը դժուարութիւն չքաշէ։ Այդ յաւելուած սա է թէ դատարանաց որոշումները զատ զատ Իսդինաֆ և Թէմիզ չեն կրնար ըլլալ և բուն իսկ դատին համար տրուելիք վերջնական վճռոյն հետ Իսդինաֆ և Թէմիզ կ'ըլլան։ Դատ մը եթէ մէկ քանի ճիւղեր ունենայ, մինչեւ որ ամբողջին համար որոշում չտրուի, մէկ ճիւղին համար վերաքննիչ կամ վճռաբեկ ատեանները չի դիմուիր։

ՑՈՒՆԱՑ Պատրիարքարանի Խառն Ժողովոյ անդամ Ալեքսանդր Հոճի էֆ. հրաժարած ըլլալով յաջորդ ընտրուեցաւ Քոնսդանդին Գարադէօզօղլու էֆ.։

—Վաղը Խաչվերացի տօնին առթիւ Ցունաց Ս. Պատրիարքը պիտի պատարագէ Պուրկազ կղզւոյ վանուց եկեղեցւոյն մէջ։

ՍԷՐԷՃԻ մէջ սերպիական նոր հիւպատոսութիւն մը հաստատուեցաւ եւ Մ. Բրանքիլավ Նուշիճ հիւպատոս կարգուելով, ձեռնարկեց իր պաշտօնին։

ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ հրամանաւ, այս տարի եւս 10 Ցոյն աշակերտ, իբրեւ գիշերօթիկ, ձրի պիտի ընդունուին Օսմ. բարձրագոյն վարժարանաց մէջ։ Կայս. սոյն իրատէն նախընթաց օրը պաշտօնէի մը ձեռամբ հաղորդուեցաւ Ցունաց Պատրիարքին։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ Սամոս շոգենաւն երէկ 2200 սնտուկ Մավզէրեան փամփուշտ բերաւ Գերմանիայէ։

ԱՐԴԱՐԱՑՈՒՄ,—Տէնիզլիի անտառաց քննիչ Միհրան էֆ., զեղծում գործած ըլլալու ամբաստանութեամբ, ասկէ առաջ նախագահ ատենին կողմէ դատապարտուած էր։ Այս անգամ Այտընի իստաբէֆի ժողովը սոյն դատին վերաքննութիւնը կատարելով, նախագահ ատենին վճիռը բեկանեց եւ անպարտութեան վճիռ արձակեց։

ԻԶՄԻՐԻ լրագիրք կ'ծանուցանեն թէ իտալական Սիչիլիա մարտանաւն զատ Սէրթոմալէ յաձաւորակն եւս Կրետէի ջուրերէն Իզմիր պիտի երթայ։

ՊՐՈՒՍԱՑԻ Նահանգին դատական քննիչ Թայիբ Հիլմի պէյ Քէօթահիայի դատական գործերը քննելէ յետոյ, Գարահիսար ուղեւորեր է տեղւոյն դատական գործերն եւս քննելու համար։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.— Սոֆիայէ սեպտ. 22 թուով կը գրեն.—Երէկ սկսան ուսումնասիրութիւնք կատարուիլ՝ Թուրքիոյ հետ առեւտրական պայմանագրութիւն մը կնքելու։ Առ այդ չորս անձէ բաղկացեալ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ։

ԽԱՐԲԵՐԴԻՆ.—Երէկ ծանուցուեցաւ թէ Քամիսոն խանի սեղանաւորներէ միոյն եղբօրորդին Ն. Տ. Վիեննա գացած է ի վնաս իր հօրեղբօր զեղծումներ գործելէ յետոյ։ Արդ, կ'ըսուի թէ Ն. Տ. Վիեննայի մէջ ձերբակալուելուն վրայէն 8000 ֆր.ի թուղթեր գտնուեր են։

ՄԱՔՍԱՆԵՆԳՈՒԹԻՒՆ.— Գարթալի շրջակայքը Ռէժիի դէտերու եւ մաքսանենգներու միջեւ պատահած կռուին վրայ սա մանրամասնութիւնք կ'հաղորդուին.—Ժամանակէ մը ի վեր Ռէժիի դէտերը կ'կասկածէին թէ մաքսանենգներու խումբ մը կ'գործէ Պալքէօյի շրջակայքը։ Բազմաթիւ դէտեր զրկուած էին, որպէս զի կարելի եղածին չափ ընդարձակ սահմանի մը վրայ հսկողութիւն կատարեն։ ԳՇ. արշալոյսին Սամանտրայի կողմին դէտերը գիւղին մօտ հանդիպեցան 150 մաքսանենգներու, որք 50 ջորիի վրայ բեռցած ծխախոտ կ'առնէին։ Դէտերը թէեւ թուով քիչ, սակայն յարձակեցան մաքսանենգներու խումբին վրայ, որք չուզեցին անձնատուր ըլլալ։ Կատարեալ կռիւ մը սկսաւ։ Երեք մաքսանենգ մեռան և դէտ մը վիրաւորուեցաւ։ Եօթն ջորի իրենց բեռներով դէտերու ձեռքն ինկան։ Դէտերը շարունակելով հալածումը մաքսանենգներէ մէկ քանին բռնեցին։ Գարթալի ոստիկան-զինուորաց հրամանատար Հասան պէյ ձիաւորներով դէպքին վայրը փութաց քննութիւն կատարելու։

ԹՆԴԱՆՕԹԻ ՓՈՐՁԵՐ. —Դարդանէլէն սեպտ. 10 թուով կ'գրեն թէ ամրութեանց և բերդերու թնդանօթները շարունակ փորձուելու վրայ են։ Ռումէլիի եզերաց Համիտիէ և Մէճիտիէ ամրութեանց և Անատօլուի Չիմէնլիք ամրութեան թնդանօթները փորձուեր են. առայժմ հաստատուն նշանակէտներու դէմ նշանառութեան փորձեր կ'կատարուին. յետոյ շարժուն նշանակէտներու դէմ ալ ռմբաձգութեան մարզանք պիտի կատարուին։

—Մախսուսէի Այի-Սոֆիա-Փաշա շոգենաւը, սեպտ. 9ին, Դարդանէլ հասնելով, Օսմ. նաւատորմին հրամանատար Հասան Ռամի փաշայի յանձներ է կայս. անձնական գանձուն կողմէ շնորհեալ հինգ ընտիր գորգեր որք Մէսուտիյէ զրահաւորին դահլիճները պիտի զարդարեն։

ՊՈԼԷՃԻԿԻ Ռէժիի պաշտօնեայք, կ'ըսեն թուրք լրագիրք, տեղեկանալով որ Ալթունեան Յակոբ եւ Օննիկ աղաներու գործարանաց մէջ Սէլէօզի մաքսանենգներ փախստեայ ծխախոտ կը պահեն, ոստիկանաց հետ գացեր են խուզարկութիւն կատարելու, բայց գործարանի տէրն Յակոբ աղա ժամանակին իմանալով ուզեր է ծխախոտները փախցունել. դէտերն անմիջապէս հասնելով տասը քիլօէ աւելի ծխախոտ ձեռք անցուցեր են։ Ծխախոտի մեծ մասն ալ գործարանին մէջ այրուեր է։ Օննիկ աղայի գործարանէն ալ 10 քիլօ գտնուեր է։ Ռէժիի Վարչութիւնն այս առթիւ դատ բացեր է։

ԱՐԿԱԾ.—Նախընթաց օր Թարապիայէն Քիրեճ-Պուրնու գացող մակոյկ մը, որոյ մէջ 10 տակառ գինի եւ երկու մակուկավար կային, իտալական դեսպանատան քարափէն քիչ հեռու, հովին սաստկութենէն և շոգենաւի մը ալիքներէն շրջեցաւ։ Մակուկավարներէն մին յաջողեցաւ քարափին վրայ ցատքել, իսկ միւսը ծովն ինկաւ, եւ քիչ մնաց պիտի խեղդուէր. երբ իտալական դեսպանատան պահապանն եւ ուրիշ օտարազգի մը օգնութեան հասնելով, ձող մը երկարեցին եւ ազատեցին զայն։ Մակոյկն ու տակառներն ալ հոսանքին հետ Թարապիոյ խորշը քշուելով ազատեցան։

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԵՐ

ՊԵՐԼԻՆ, 24 Սեպտ.—Ֆոն Հոլըբէն Ուաշինկդընի գերման դեսպան անուանեցաւ։

—Պաշտօնապէս կ'ծանուցուի թէ Ռայխսդակը պիտի գումարի Նոյեմ. 30ին (Ն. Տ.)։

—Բրիւսելի Երեսփ. Ժողովը պիտի գումարի 1898 յունուարին։

ՀՌՈՄ.—Վատիկանի Սպանիոյ դեսպանն այս առտու հասաւ և անմիջապէս Պապին ներկայացաւ։

ՄԱՏՐԻՏ.—Արտաքին գործոց նախարարը բացարձակապէս յայտարարեց թէ Մ. Նահանգաց դեսպանը վերջագիր ձեւ ծանուցագիր չէ տուած։

ԼՈՆՏՈՆ. — Սիմլայէ կ'հեռագրեն թէ Հնդկաստանի սպարապետ Սըր Ուիլեըմ Լօքարդ Հոկտ. 3ին (Ն. Տ.) Սիմլայէ պիտի մեկնի՝ Օրաքզայիներու եւ Աֆրիտիներու դէմ զինուորական գործողութիւնները կազմակերպելու և ընդհ. հրամանատարութիւնը ստանձնելու։

ԱԹԷՆՔ.— Ցունաստանի պատուիրակներն այսօր ՇԲ. Կ. Պոլիս կ'ժամանեն։

ՊԵԼԿՐԱՏ.— Սերպիոյ թագաւորը Պիարիցէ դարձին Քրէօզօ հանդիպելով պիտի այցելէ թնդանօթի մեծ գործարանն, ուր Սերպիոյ հաշւոյն թնդանօթներ կ'շինուին։

ԱՆԳԼԻՈՑ Պանքային շաբաթական հաշուեկշռէն կ'երեւի թէ մետաղադրամը պակսած է 674,000, առեւտրական թուղթերն աւելցած են 1,174,000 եւ պանքատոմսերու պահեստը պակսած է 406,000, որով պահեստից համեմատութիւնն է 50.10 %. անցեալ շաբթու էր 51.70 %։

ՏՕՔԹՕՐ Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՎԿԱՅԵԱԼ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ—ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ
Հաստատեալ յամին 1852
Նորահնար գործիքի մը միջոցաւ ամենասաստիկ ցաւած ակռաները, մէկ անգամէն վայրկենապէս կը լեցնեն, ցաւով դիմել եւ բուժուած վերադառնալ։ Կատարելագործեալ եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր եւ դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար եւ նման բնականի, [illegible] (ըստ տարիքի), [illegible], եւ [illegible] հրաշխաւորեալ։ «Սկոռբիթ» կոչուած բերնի հիւանդութիւնը, երեք այցելութեամբ կատարելապէս կը բուժեն, ինչպէս նաեւ թմրեցուցիչ դեղերու, եւ նորահնար աքցաններու միջոցաւ առանց ցաւի ակռահանութիւն։
Թիւ 396 Մեծ-Փողոց Բերա (Եանիի գարեջրատան վրայի յարկը Հիւղ Զօրօդջեանց դէմ)։
Գաւառցիներ յաճախորդք կրնան դիմել նաեւ իրենց բնակարանը թիւ 1 Նոր բացուած Խրիսովէլի փողոց ամէն օր։
Ց. Գ. — Հաւաստեաց համար Եւրոպիոյ եւ Ամերիկայի առաջին կարգի ատամնաբոյժերու, ձեռներ կիրակի օրերն ալ, ինչպէս նաեւ մինչեւ կէս գիշեր հիւանդ կ'ընդունին Բերայի գործատեղին։

ՀՈՆԿ-ՔՈՆԿ — ՍԷՅԼԱՆ — Կ. ՊՈԼԻՍ
ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԹԷՅԻ
Եաւրուեան և Իսագուլեան
Ճէլալ Պէյ Խանի դրան կից, թիւ 10.

Ամէնէն ընդարձակ թէյի վաճառատունն է Կ. Պոլիս, որ ճիւղեր ունի Օսմ. Տէրութեան ամէն կողմերը։ Գաւառաց ապսպրանքները փութով և խնամով կ'գործադրուին։ Չինական, Հնդիկ, Ճավայի և Սէյլանի ընտրելագոյն թէյք, ուղղակի բերուած, կ'գտնուին հոն։ Թէյի նոր հունձքն եկած է գալ։ Զգուշացէք սոյն վաճառանիշին կեղծերէն։
Փնտռել ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ և ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ ստորագրութիւնը։ 80—2

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ		
Օսմ. քօնսօլիտէ Սէրի Դ. Օ. Ո.		24 07½
Ամէնէն բարձր գին	»	24 09
Ամէնէն վար գին	»	24 01
Ռումէլիի երկաթ. գոց. ֆր.		115 —
Ամէնէն բարձր գին		115 12
Ամէնէն վար գին		114 —
ԲԱՑՈՒՄ, 13 Սեպտեմբեր		
Օսմ. Քօնս. Սէրի Դ. Օ. Ո.		24 08
Ռումէլիի երկաթուղի ֆր.		115 25
Օսմանիյէ	»	— —
Ռէժի	»	— —
Օսմ. Պանքա	»	15 —
Քրէտի ժէնէրալ օթթօմ.	»	7 05
Երկրագործական Պանքա	»	9 —
Սօս. Օթ. Շամէ է Վոյ. Ա. Ո	»	3 12
Օսմ. Ապահ. ընկեր.	»	4 11
Թրամուէյ բաժնեթ.		682 20
» ժուիսանս		227 20
Թրամուէյ պարտաթ. ֆր		436 —
Տէրքօսի ջուրի ընկ.	»	332 50
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	478 —
ՍԹՈՒԼԱՆՑ		
Քօնսօլիտէ ութ օրուան Օ. Ո.		3 50
» մէկ ամսուան »	»	— —
Ռումէ. երկ. ութ օրուան »	»	— —
» » մէկ ամսուան »	»	— —
ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ		
20 ֆրանքնոց	ղրշ.	87 14
Անգլիական ոսկի	»	109 36
Ռօյ Էմբէրիալ	»	89 25
Քրիմից	»	51 07
Մէճիտիյէ արծաթ	»	107 25
Ռուպլի թղթադրամ Օ. Ո.		8 57
ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ		
Լոնտոն 3 ամիս ղրշ.		108 5/8
Փարիզ 3 » ֆր.		23 12½
Ֆիօրին մանտա	»	10 95

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, 24 Սեպտ.		
Օսմ. քոնս. Սէրի Ա. Ա. Ո.		65 50
» » » Բ.	»	41 50
» » » Գ.	»	24 —
Դ) բաց.	»	22 —
) գոց.	»	22 —
Փոխառութիւն Դասապա	»	80 50
» Օսմ. 3½ %	»	99 —
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	13 8
Այտընի երկաթուղի	»	16 50
Եգիպտական Միացեալ	»	107 50
Անգլ. քօնսօլիտէ	»	111 56
Հելլենական 5 %	»	29 50
Մօնօբոլ հելլենական 4 %	»	33 50
Ռանթ » 4 %	»	25 50
Պուլկ. փոխառ. 6 % 1888	»	95 —
» նոր » 6 % 1892	»	95 —
Փոխան. Փարիզի վրայ	»	25 36¼
Դրամազեղչ	»	2 50
ՎԻԵՆՆԱ, 24 Սեպտ.		
Փոխան. Փարիզի վրայ	ֆիօր.	47 57
» Լոնտոնի վրայ	»	119 85
Ռումէլիի երկաթուղի	»	62 40
Օսմ. Ռէժի	»	155 50
ՓԱՐԻԶ, 24 Սեպտ.		
Օսմ. քոնս. Սէրի Դ.) բաց.	ֆր.	22 20
) գոց.	»	22 25
» » » Բ.	»	—
» » » Գ.	»	24 15
Օսմանիէ	»	400 —
Ռումէլիի երկաթուղի	»	116 —
Օսմ. Ռէժի	»	330 —
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	600 —
Ֆրանս. Ռանթ 3 % Գ. Կ.	»	103 30
Քրէտի Լիօնէ	»	787 —
Պանք տը Բարի	»	853 —
Սուէզի բաժնեթուղթ	»	3244 —
Իտալական Ռանթ	»	93 95
Սպանիական արտաքին	»	61 12
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 200
Դրամազեղչ	»	2 —
ՊԵՐԼԻՆ, 24 Սեպտ.		
Օսմ. փոխառութիւն 1888	մարք	94 50
Ռումէլիի երկաթուղի	»	116 20
Անատ. երկ. պարտաթղթ.	»	92 70
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20 260

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹԸ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000 000; ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 12,433,000
ՀԱՍՈՅԹ 1895 ՏԱՐԻՈՅ 3,161,300

ՆՈՐԹԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 4,671,100
ՀԱՍՈՅԹ 1894 ՏԱՐԻՈՅ 1,245,300

Ընկերութիւնս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. Նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչև ցարդ տուած վնասներն 20,000,000 Անգլ. Ոսկին կ'անցնի.

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«ՄԱՐԻԹԱՅՄ»

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 5,000,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 100,000

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարները խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուղղակի կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան գետնայարկ Թիւ 22 և 22 կր. սենեակներն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

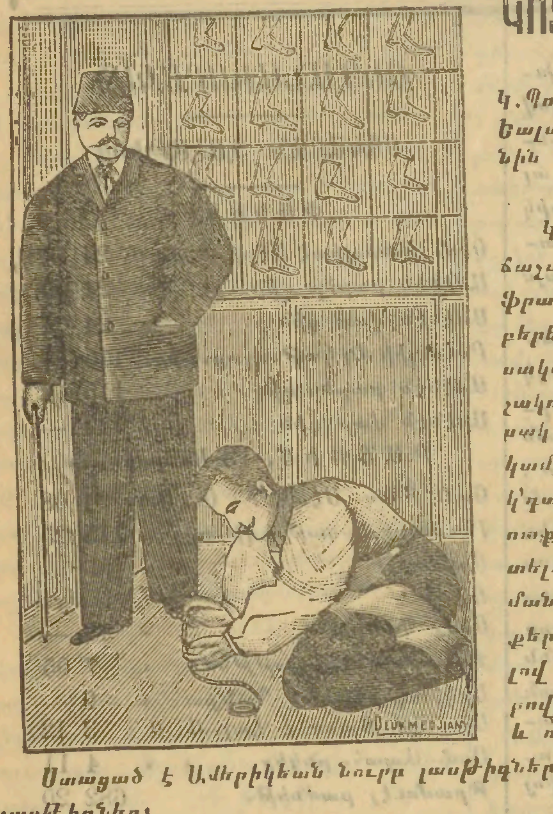

ԿՈԶՄՈՍ Յ. ՊԷՅԼԻԿՃԵԱՆ (ԿՕՇԿԱԿԱՐ)

Կ.Պոլիս, Սիրքէճի, Համիտիյէ փողոց, Եալըզ Օթէլի կից, Քէօփրիւլիւ Խանին (Նախորդ Տուլյունը Ումումիյէի) դիմացը Թիւ 12.

Կօշիկներու սոյն գործարանը կ'մրցի ճաշակի մասին. Նախնական նիւթերը Ֆրանսական ընտիր գործարաններէ բերել տալով, կ'պատրաստէ ֆրանսական, անգլիական և օսմանեան ճաշակով, ամառնային և ձմեռնային տեսակ տեսակ կօշիկներ, չափու վրայ կամ պատրաստ։ Մասնագիտութեամբ կ'դարմանէ (Նասըր) կոշկոռ ունեցող ոտքեր. մասնաւոր կօշիկ պատրաստելով կ'հաւասարեցնէ կաղ ոտքեր և մանկտիներու օրօրոցի մէջ ծռած ոտքերուն մէկ զոյգ կօշիկ պատրաստելով ապագայ անպատեհութենէ բոլորովին զերծ կ'պահէ. Կ'վաճառէ արժան և ոչ աժան գներով։

Ստացած է Ամերիկեան նուրբ լաստիգներ և Անգլ. առիծաւոր և կիտաւոր լաստիգներ։ 23–27

ՀԱՄՊՈՒՐԿ ԵՒ ՄԻՒՆԻԽ

ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ	ֆրանք	14,500,000
Պահեստի դրամ	»	21,173,000
Տարեկան հասոյթ	»	44,820,000

Ընկերութիւնքս ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրեն մթերանոցներ և բնակարաններ և ասոնց մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ, խիստ չափաւոր սակագիններով։

Լիազօր Ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ

ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Պոլիս Պահչէ-Գաբու, Անանիատիս խան, 12, 13, 14

ԿՐՕՆՔԻ ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԿԱՄ ՆԱԽԱՀՐԱՀԱՆԳՔ ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԿՐՕՆԻՑ

—Բարձրագոյն և լրացուցիչ դասընթացք Ազգ. Նախակրթարանաց.— Տէր Սահակ Քահանայի Տէր Սարգսեան։

Կրօն. Ժողովէն ամէն նախակրթարանաց մէջ կրօնից ուսումը սոյն դասագրքիս վրայ աւանդել պարտաւորեալ հրատարակուած բոլոր Թաղ. Խորհրդոց, Հոգաբարձուաց վարժարանաց և կրօնուսոյց դասատուաց. — Կ'ծախուի ամէն գրավաճառաց քով։ Գին 4 դրշ. 3—2

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Գ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

Պատիւ ունի ծանուցանել որ ամէն օր մինչև կէսօր կը գտնուի Նախկին տեղն Սկիւտարի չուկան Մահքէմէ փողոց պարսիկ ծխավաճառին վերի յարկը։ Իսկ կէսօրէն վերջը Բերա Կալաթա-Սէրայի լարժարանին դիմաց Թիւ 200 աբարթմանն Ա. յարկ Թիւ 3։ Վկայեալ եւ ծանօթ ատամնաբոյժն յանձն կ'առնու ակռայի վիրաբուժական ամէն գործողութիւնք ի հարկին թմրեցուցիչ դեղերով։ Նոր դրութեամբ կը սպասաւոր ակռաներ եւ դէմքի յարմար առանց կնոփ, առանց զսպանակի և արմատներու վրայ առանց քիմքի, պատուաստական ամէն ձեւ ակռայ։ Դիմողք գոհ պիտի մնան գիներու չափաւորութենէն եւ գործողութեանց կատարելութենէն։ Գչ. խորհրդակցութիւնք ձրի։ 53—53

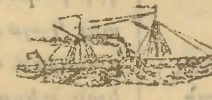

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

ընդ մէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ալպանօ	1069	Տօմինօ	937	Իտաքա	5540	Բօլօ	510
Ալէքթօ	3607	Տուրօ	2383	Ճէլինօ	1080	Րիալթօ	2229
Անճէլօ	1541	Տրաքօ	1713	Քլէնօ	1053	Րինալտօ	1663
Արիօսդօ	2377	Տինամօ	504	Քօլըմպօ	2307	Րօլլօ	1613
Պասանօ	1822	Էպրօ	2464	Քօմօ	1700	Րոմէօ	1789
Պօրոտինօ	1264	Էլտօրատօ	1520	Լէօ	1053	Ռօզարիօ	18[illegible]
Պրավօ	1076	Էրատօ	1481	Լէբանդօ	2271	Սարֆօ	1113
Պրիանօ	841	Ֆիտօ	954	Լիվօրնօ	1643	Ծիբիօ	1735
Պըֆֆալօ	4431	Ֆինլանտ	1828	Լօրէնզօ	3191	Սիլվիօ	1193
Գէյրօ	1671	Ֆլամինկօ	849	Մալվօ	724	Սքէրօ	1200
Գալիբած	1337	Ֆրանչիսքօ	4582	Մարէնկօ	2273	Թասսօ	1328
Գամէօ	1244	Կալիլէօ	3060	Մարթէլօ	3709	Թ. Ուիլսըն	1546
Գադօ	1094	Կիդանօ	1243	Միքատօ	3557	Թօքիօ	3827
Զինկօ	2729	Կօզօ	1011	Միլօ	1057	Թօլէտօ	1470
Սիսէրօ	1834	Կրոտնօ	1695	Մոնթէվիտէօ	1735	Թօրրինօ	487
Գիլիօ	2697	Հիրօ	775	Մուրիլլօ	2419	Ուրպինօ	2429
Գօլօրատօ	4235	Հիտալկօ	1581	Նէրօ	1083	Վասքօ	1914
Գօմօ	1497	Հինտու	3720	Օթիօ	4100	Վօլօ	1289
Գօնկօ	2906	Հօրացիօ	3600	Օթէլլօ	4036	Վօլթուրնօ	2396
Գօրսօ	895	Հումպէր	596	Օրլանտօ	1535	Եէտօ	1850
Տիտօ	4811	Իակօ	2354	Բալէրմօ	1637	Զէրօ	1200

Իսկօ շոգենաւը, Նաւապետ Ռւսդըն, ընդհ. վաճառքով Հըլէն հօս հասաւ։

Էպրօ շոգենաւը, Նաւապետ Ուտ, ընդհանուր վաճառքով այժմ կ'բեռնաւորի ի Հըլ ուղղակի Պոլիս գալու համար։

Դիմել առ գործակալս Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՏ ՐԻՋՕ. Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միւհէթ խան, Ղալաթիա

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԱՄԵՆԱԴԻՒՐԻՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Հեղինակ. Պետրոս Էֆ. Կարապետեան Անդամ Դիւանի Պետական Խորհրդոյ, ուսուցիչ Օսմ. լեզուի և Տեսչութեան անդամ Պէրպէրեան Վարժարանի

1. Ամէլի վէ Նազարի Ուսուլը Ղըր. Արէպի 5
2. Ուսուլ վէ Միւնթէխապաթը Ջէպանը Ֆարիսի 4
3. Նիւմունէի Էտէպիյաթը Օսմանիյէ վէ մալիւ.թը Ֆէննիէ 4
4. Րէհնիւմայի Գըրաաթ վէ Թէրճէմէ Բ. Տարի 2
5. Րէհնիւմայի Գըրաաթ վէ Թէրճէմէ Ա. Տարի 1 20
6. Րէհնիւմայի Գըրաաթ Ա. Տարի (ձեռագիր) 1 20
7. Իսավէլի Սարֆը Օսմանի (տեսական և գործնական) 5
8. Միւնթէխապաթ Իւլճէրիտէ (հաքծոյ. լրագր. գրուածոց) 3
9. Նէվտէսիթէ (ձեռագիր նամականի) 3
10. Նոր Քերակ. Օսմ. լեզուի (ձեռագրով հանդերձ) 1
11. Մէջգ եանտ Խութութի Օսմանիյէ (ծինգ տետր) Օսմ. գեղագրութեան տետր 0 20
12. Իւսուֆ Իմվա խարտուց Տօզրու խապերը Ուսուլը 3
13. Թարիխ վէ Նիւմունէի Էտէպիյաթը Օսմանիյէ (Պատմ. Քին Օսմ. Մատենագրութեան) որ մաս առ մաս պիտի հրատարակուի. մէկ տետրը 1

Վերոյիշեալ գրքերն ամէն գրավաճառաց քով կ'գտնուի, նամանաւանդ Պալէնց Գրատունը։ Մեծ քանակութեամբ գնողներ ուղղակի պէտք է դիմեն հեղինակին։ 10—12

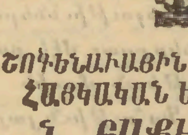

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Տարաբլիւսի և Պենղազի մէջ կանոնաւորապէս Բանող
Ա. կարգ 245 Ֆրանք
Բ. » 175 »

Ուղեւորներու եւ ապրանքներու նաւուղղէջի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակալը ԹԻՄՈԹԷ ԲԸՂՈՒՆ Մումհանէ փողոց Թ. 1

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

ՏՊԱՐԱՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ» ՕՐԱԳՐՈՅ Կ. Պոլիս, Nº 38, Պապը Ալի Ճատտէսի

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ–ՈՅԺ–ԿՈՐՈՎ

ՖՈՍՖՈՏԻՆ ՏՔԹ. ԼԱԼՈՐԻ.— Վերջին 25 տարուան մէջ ապացուցուած է թէ այս ՖՈՍՖՈՐԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ԴԱՐՄԱՆՆ է ցարդ գտնուած, կատարելապէս բուժելու ուղեղի հիւանդութիւններն, անզգամալուծութիւն, քնատութիւն, զառանցանք, առնական կարողութեան վաղահաս կորուստ, եւ ոյժերու կորուստէն յառաջ եկած ամէն գործարանական խանգարումն։ Կը բուժէ դժուարամարսութիւն, ջղային եւ սրտի, լեարդի եւ երիկամանց հիւանդութիւններ, արեան շրջանի խանգարումներ, հիւծութիւնն եւ ապառումը. Կը կազմէ ոյժերը, վերջացուած որ յառաջ եկած է ու եւ է պատճառէ։ Ջղային ակարութեանց առսը հետեւանաց մէջ այս դեղին ազդուութիւնն անմիջական եւ հրաշալի է։ Մելամաղձութեան ախտանիշք կ'անհետանան հրաշալի արագութեամբ մը։ ՏՔԹ. ԼԱԼՈՐԻ ՖՈՍՖՈՏԻՆԸ ջղային հիւթ եւ ուղեղային գոյացութիւն կը ստեղծէ, արեան մէջ մտածանելով ելեկտրական տարրը, ֆոսֆորն, որ ուղեղին կեդրոնական գոյացութիւնն է։ Կորովը կը կենդանացնէ մարդկային դրութեան մէջ, մարմնոյն եւ մտքին տալով առողջութիւն, այնպէս որ կարելի է պարտականութիւնները կատարել վստահութեամբ և գոհունակութեամբ։ Ախորժաշամ է, կը զտէ և կը ճոխացնէ արիւնն եւ նոր ոյժ մը կուտայ ուղեղին, ջղային դրութեան եւ մկանանց։ Վերանորոգիչ ազդեցութիւնը կը տեսնուի գործածման առաջին օրէն իսկ, մտաւոր կարողութեանց յաւելմամբ և բարօրութեան զգացմամբ որ վարժութիւնն հիւանդը չատոնց կը կորսնցնէր։ Մարմնոյ դէմքը վերանորոգուած, ախորժակն հրաշալի կերպով կ'աւելնայ։ Աղէք կանոնաւորապէս կը գործեն։ Դէմքը կը սկսի լենալ, շրթունքը կը գունաւորին, աչքը շողալն, մարմը պայծառ գոյն մը կ'առնու, մազերն ոյժ կը ստանան։ Զգուշացէք նմանութիւններէն։ Տքթ. Լալորի Ֆոսֆոտինը պարունակեալ է ամէն շիշերուն մէջ որք բրիտանեան կառավարութեան դրոշմը կը կրեն սա բառերով **Dr. Lalor's Phosphodyne London England** վրան փորագրուած։ Այս դեղին յաջողութիւնն յառաջ բերած է բազմաթիւ վտանգաւոր եւ վնասակար կեղծեր։ Մեծ եւ փոքրաքանակ կը վաճառուի Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ ներկայացուցչին քով, Մ. ԷՏՄՈՒՆՏ ՖԱՐՈՒԽԱՆԱ, Անգլ. Ընդհանուր մթերանոց, Վոյվոտա պահականացին քով, Կալաթա–Շիշլի թրամվէյներու կայարանը, Թիւ 95 եւ 97։

ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (86)

ԺՕՐԺ ՕՆԷ

ԿԵԱՆՔԻ ՊԱՅՔԱՐՆԵՐԸ

ՏՈՒՔԴՈՐ ՌԱՄՕ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Իր հօր ակնարկին տակ, վերակենդանացած էր, ինչպէս մոլոտ տնկի մը՝ արեւուն ճառագայթներէն՝ ձմեռ ապաքինման մէջ էր, շատ նիհար, ճեփճերմակ կլորած, տենդին ուժգնութենէն դեռ անզգամաբեկ, բայց հեշտօրէն վայելելով իր վերադարձն ի կեանս։

Ցերեկ տղուն կեանքը վտանգի մէջ էր, Ռամօ անոր քովէն չէր հեռացած, խնամելով զնա այն հանճարեղ յաստկատեսութեամբ, որ իր տենդերական համբաւին պատճառն եղած էր։ Բայց առ քայլ հետեւելով հիւանդութեան, նուաճած էր զայն, ջանալով պաշտպանել տագնապներն, որպէս զի անոնց դէմ ցցուի, յառաջ գալու դեռ ժամանակ չունենցած։ Այսպէս գեռատի աղջկան առողջութեան վերադարձուցած էր իր կանոնաւորութիւնն, որ պահ մը ծանրապէս խանգարուած էր, եւ ուրախութեամբ կը տեսնէր որ նա այս վտանգաւոր փորձութենէն դուրս կ'ելնէր աւելի զարգացած ու աւելի կորովի։

Գիշեր ցերեկ, Թալվանի, Ռոպէրի և Ռազալիի հետ իր խնամքները չտայլած էր, սքանչանալով գաղտնապահութեան վրայ որով ամենքն անկասկած կը ձեւանային ի մասին այն սրտայոյզ դէպքին որ հօր կեանքը տակնուվրայ ըրած եւ աղջկան կեանքն ալ վտանգած էր։ Բայց երբ Ամրիէնն պատուհանին առջեւ երկար հաճոյքի մը վրայ տարածուած, այլև հանգստութեան ու հանգարտութեան միայն պէտք ունեցաւ, Տոքթորը վերադարձաւ իր սենեակն, եւ առանձին մնալով, ջանաց ըմբռնել պատճառն այն բարեշրջութեան որ կատարուած էր իր գաղափարաց մէջ։

Ռամօ այն հասարակ մխիթարերէն չէր որք կատարուած իրողութեան առջեւ կը համակերպին, առանց փորձելու ի վեր հանել անոր պատճառներն և չափել հասողութիւնը։ Մէկ բոպէի մէջ, տեսած էր իր կամքին գետեւիլը, իր որոշմանց փոխումն, և կ'ուզէր վերլուծել իր ճուփեան յայզերն որք նպաստաւոր եղած էին այս անակնկալ ու յանկարծական փոփոխութիւնը։ Բնաւ ամօթ չէր զգար իր գաղափարաց փոխուելուն համար, չէր ցաւէր իր խղճին հետ իրաւախոհ ըլլալուն համար, այս մասին երջանիկ և ուրախ էր։ Ամրիէնի համար իր ունեցած ամբողջ գորովը վերստացած էր, թերեւս աւուգապէս գիտէր թէ իր աղջիկը չէր։ Թերեւս ա՛լ աւելի կը սիրէր զայն, երբ թէ այս բարոյական նուաճմամբ, Ամրիէնէ աւելի հաստատապէս տիրած ըլլար անոր սրտին։

Իր մտաց մէջ շատ մեծ յուզում մը կար եւ կեանքի եւ հոգւոյ վրայ իր բոլոր տեսութիւնները կործանած էին։ Իր նիւթապաշտութիւնը կը մաքառէր հետեւեալ խնդրոյն հետ. աւասիկ տղայ մը, որ իր հօր չեն կապուած մարմնոյ որ եւ է կապով եւ զոր պարտէի առնել, վասն զի դժբախտութեանս եւ անպատուութեանս նիւթական ապացոյցն է, եւ անծանօթ, սակայն անդիմադրելի զօրութիւն մը անոր կը կապէ զիս։ Միթէ զայն սիրելու ունակութի՞ւնն է, այն յարատեւ, զոր իրմէ ստացած եմ իր ծննդենէն ի վեր։ Այն ատեն ասոր վրայ պիտի սիրեմ իմ անձնական բարութիւնս, և իրեն չնորհակալ պիտի ըլլամ այն խնամոց համար զոր չտայլած եմ իրեն։ Այսքան գծուած պատճառներու վրայ հիմնուած ատյափսի գռեհիկ սէր մը կրնա՞ր տևալ այն սակաւ յայտնութեան զոր ունեցայ, այն բարկութեան զոր նա ներշնչեց ինձ։

Եւ մտախոհ մնաց սիրոյ մը այս անեղծուածին առջեւ, որ կարծես երբեւ հարկ մը դրուած էր իր սրտին վրայ՝ անբացատրելի զօրութեան մը կողմէ, որոյ դէմ չէր կարող ոգորել։ Մտատանջութիւն զգաց։ Իրեն այնպէս թուեցաւ թէ իր համոզմանց շինուածը կը սասանէր իր հիման վրայ։ Կեանքի վերջալոյսին հասած, մաքառումներէ մերկուսացած, իր անխախտ հաւատքին վրայ վստահ, կարծած էր թէ մտաւորական բացարձակ ապահովութիւն մ'ունէր։ Ապահով էր թէ ամէն բան փորձած, ամէն բան քննած, ամէն բան գտած էր, մարդուս կարողութեան սահմանին մէջ։ Ուստի կ'երեւակայէր թէ, յամրաբար ու դժուարութեամբ բլուրի մը գագաթն հասնող ուղեւորի մը պէս, կրնար կանգ առնել, և խաղաղ ակնարկ մը նետել իր հետեւած ճամբուն վրայ եւ կատարեալ անդորրութեամբ մը հանգչիլ։

Եւ ահա, յանկարծ, իր պարտած երկրին սահմանները կը հեռանային, հորիզոններն ետ կ'երթային անծայրածիր, եւ Ռամօ, ապշութեամբ, ինքզինք կը գտնէր իր ցարդ քննածէն շատ աւելի ընդարձակ տարածութեան մը առջեւ։ Կամ մանաւանդ այս անջրպետներն, որք լեցնել կը ծաւալէին իր աչաց առջեւ, երբ թէ յանկարծ քօղ մը պատռած ըլլար, կ'սկսէր ըմբռնել թէ ոչ թէ զանոնք մաքէն չէր անցուցած, այլ կամաւ իր աչքերն անոնցմէ հեռացուցած էր չտեսնելու համար։ Նիւթապաշտութեան դաշտն, իր ստացուածքն, իր երկրակալութիւնն էր, եւ նպատակին հասնելով, յանկարծ, ինչպէս Մովսէս Նէպովի լերան վրայ, կը նշմարէր ամբողջ նոր աշխարհ մը, աւետեաց երկիր որոյ գոյութիւնն ուրացած էր եւ որ իր աչաց առջեւ կը պարզուէր, հոգեպաշտութեան աշխարհ, հազար անգամ աւելի բեղմնաւոր և աւելի լուսապայծառ քան ինչ որ ցայն վայր հիացում ազդած էր իրեն։

Անակնկալ խորհրդազգածութեան մը տարսուռով, հոգեպաշտութեան լուսափայլ ու փառապանծ յայտնատեսութիւնն ունեցաւ։ Իրօք ա՛յն երկիրն էր ուր գեղեցկութիւնն աւելի սրբաչուք, առաքինութիւնն աւելի քաղցր եւ մերն աւելի անապակ էր։ Գաղափարականին հիասքանչ երկիրն, ուր երջանկութիւնը կը տեւէր մշտնջենական, եւ ուր, խաղաղ լուսոյ մէջ, տարակոյսը կ'անհետանար, արեւէն ցրուեալ ամպի մը պէս։ Ռամօ, իր հոգւոյն մէջ թափանցող պայծառութիւններէն շլացած, փորձեց խոյս տալ անոնց բոցերէն։ Ուզեց փախչիլ, վերստին իջնել իր խաւարին մէջ։ Անհուն տարածութիւնն որոյ մէջէն իր տարուիլը կ'զգար երկիւղ ազդեց իրեն, նորէն երկրի ցանկութիւնն ունեցաւ, ճիգ մ'ըրաւ նիւթական աշխարհի մէջ վերադառնալու համար։ Հանգարտեցաւ, ինքզինք նորէն գտաւ, և անձրկեալ ըլլալով թէ կախարդութեան մը զոհ չէր եղած, իր բանավարութեան վրայ վստահ, ջանաց վիճաբանել։

Թարգմ. Բ. Մ. ՓՕՉԱՃԵԱՆ (Շար.)